24 68

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

Egz. Nr 119

płk dr WALCZAK
ppłk dypl. LASZCZYK

ZASADY, ORGANIZACJA I PROWADZENIE OBRONY PRZEZ DYWIZJĘ

(Skrypt)

012917

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
J33070

WARSZAWA LUTY 1969

84
68

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE
[redacted]
Egz. Nr 119

płk dr WALCZAK
ppłk dypl. LASZCZYK

ZASADY, ORGANIZACJA I PROWADZENIE OBRONY PRZEZ DYWIZJĘ

(Skrypt)

012917

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KATEDRA SZTABU GENERALNEGO
J33070

WARSZAWA LUTY 1969

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im.gen.broni K.Swierczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGOLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

Przekł. prot 1265/

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U.RP.nr 11 poz. 95)
podpis

JAWNE
SŁUŻBOWEGO
[redacted] 119
egz.nr....

ZATWIERDZAM
SZEF KATEDRY TO I SZT.OPER.

płk dr Kazimierz NOŻKO

płk dr WALCZAK
ppłk dypl. LASZCZYK

ZASADY, ORGANIZACJA I PROWADZENIE OBRONY PRZEZ DYWIZJE
/skrypt/

NO 12917

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
[redacted] 33070

WARSZAWA luty 1969 r.

T R E Ś Ć

WSTĘP

I. ZASADY OGÓLNE

1. Warunki przejścia dywizji do obrony.
2. Miejsce, rola i zadania dywizji w obronie.
3. Struktura obrony dywizji.
   a/ Ugrupowanie bojowe dywizji oraz struktura pasa obrony.
   b/ System ognia w obronie dywizji.
   c/ Inżynieryjna rozbudowa pasa obrony.

II. ORGANIZACJA OBRONY

1. Wypracowanie decyzji do obrony.
2. Organizacja dowodzenia.
3. Organizacja współdziałania.

III. PROWADZENIE OBRONY

1. Prowadzenie obrony w warunkach obustronnego stosowania BMR.
   a/ Udaremnienie lub osłabienie natarcia nieprzyjaciela.
   b/ Walka o utrzymanie rejonów obrony czołowych batalionów pułków pierwszego rzutu.
   c/ Walka w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony.
2. Właściwości walki obronnej w warunkach niestosowania BMR.

"Celem obrony jest odeprzeć natarcie przeważających sił nieprzyjaciela, zadać mu znaczne straty, utrzymać ważne rejony terenu i w ten sposób stworzyć sprzyjające warunki do natarcia".

/Regulamin Walki i Sił Zbrojnych PRL § 441/

WSTĘP

Głównym rodzajem działań bojowych jest natarcie, które bez wątpienia posiada decydujące znaczenie w osiągnięciu zwycięstwa nad wrogiem. Jednak nie należy oczekiwać, że wszystkie problemy współczesnego pola walki można będzie rozwiązywać wyłącznie przy pomocy działań zaczepnych, bowiem często prowadzenie jednoczesnego natarcia na całym froncie okaże się niemożliwe. Tam gdzie prowadzenie natarcia stanie się niemożliwe lub niecelowe, wojska będą zmuszone przejść do obrony.
Obrona obok natarcia jest zasadniczym rodzajem działań bojowych z tym, że zawsze winna służyć jego interesom.

Jest rzeczą oczywistą, że każde zaniechanie działań zaczepnych opóźnia osiągnięcie zdecydowanych celów walki, dlatego też obronę traktuje się jako wymuszony rodzaj działań. Do obrony przechodzi się tylko wówczas, gdy określony związek taktyczny lub operacyjny nie będzie w stanie wykonać zadania stosując działania zaczepne /np. odparcie kontrataku lub przeciwuderzenia przeważających sił nieprzyjaciela/, względnie gdy określone zadanie może być wykonane tylko przez obronę /np. obrona opanowanego wybrzeża morskiego/. We wszystkich jednak wypadkach działania obronne będą prowadzone tylko dotąd, dopóki nie zostaną stworzone odpowiednie warunki do wykonania decydującego uderzenia.

Zastosowanie na polu walki broni jądrowej wywiera poważny wpływ na charakter obrony i wymaga bardziej udoskonalonych sposobów organizacji i prowadzenia walki obronnej. Broniące się wojska mają obecnie o wiele większe niż dotychczas możliwości zadania przeciwnikowi masowych strat. Straty te mogą zmusić przeciwnika do opóźnienia lub zaniechania

natarcia w ogóle oraz osłabić siłę jego uderzenia.

Oddanie do dyspozycji broniących się wojsk dostatecznej ilości potencjału jądrowego lub oddziaływanie na ich korzyść przez szczebel nadrzędny pozwala w krótkim czasie zmienić niekorzystny stosunek sił i przejść do natarcia. Stąd też obrona będzie miała charakter przejściowy i prowadzona będzie tylko wówczas, gdy sytuacja uniemożliwia prowadzenie natarcia.

I. ZASADY OGOLNE

1. Warunki przejścia dywizji do obrony

Sytuację poprzedzającą przejście do obrony cechować będzie czasowa przewaga nieprzyjaciela w siłach i środkach walki, a szczególnie w broni masowego rażenia. Stopień tej przewagi oraz różnorodność sytuacji operacyjnej określają warunki w jakich dywizja przechodzi do obrony. I tak - dywizja może przejść do obrony w ramach operacji zaczepnej lub obronnej armii w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub czasowo bez jej posiadania.

W warunkach operacji zaczepnej armii dywizja może być zmuszona do obrony wówczas, gdy uda się przeciwnikowi uzyskać na określonym kierunku znaczną przewagę w siłach i środkach oraz uprzedzić nas w wykonaniu uderzeń jądrowych i rozwinięciu wojsk do działań zaczepnych. Ponadto w toku operacji zaczepnej dywizja może przejść do obrony dla odparcia silnych kontrataków i przeciwuderzeń odwodów nieprzyjaciela, osłony zagrożonego skrzydła lub w wypadku odizolowania odwodów i organów zaopatrywania armii trudną do pokonania strefą skażeń promieniotwórczych i chemicznych. Wspólną cechą działań obronnych dywizji prowadzonych w ramach operacji zaczepnej będzie dążenie do zapewnienia siłom głównym armii warunków rozwijania natarcia i osiągnięcia celów operacji.

W niektórych wypadkach dywizja może otrzymać zadanie obrony kierunku drugorzędnego, na którym czasowo nie przewiduje się prowadzenia działań zaczepnych. Podczas przechodzenia dywizji do obrony w styczności z nieprzyjacielem w wyniku niepomyślnego rozwoju działań zaczepnych przeważnie brak czasu

poważnie ograniczy możliwości dokonania niezbędnych przegrupowań. Dlatego w zasadzie przejdzie ona do obrony w takim pasie, w jakim dotychczas prowadziła natarcie. Oddziały będą przechodziły do obrony nie jednocześnie, lecz kolejno w miarę potęgowania się oporu nieprzyjaciela. Ze względu na nierównomierne tempo natarcia poszczególnych pułków, jedne z nich mogą być bardziej wysunięte do przodu, a inne pozostawać w tyle. Może zaistnieć sytuacja, w której wszystkie oddziały dywizji będą związane walką z nieprzyjacielem w oddzielnych rejonach - wówczas przejście do obrony musi poprzedzić określone działanie mające na celu przyjęcia najodpowiedniejszego w tych warunkach ugrupowania.

Przejście z natarcia do obrony powoduje, że front obrony nie będzie miał charakteru ciągłego. Czołowe oddziały własne i nieprzyjaciela będą przemieszane, wobec czego trudno będzie nawet wyróżnić przedni skraj obrony. Znacznej wielkości luki pomiędzy nacierającymi dotąd oddziałami i pododdziałami stworzą przeciwnikowi możliwość przenikania w głąb ugrupowania dywizji. Powoduje to konieczność organizowania obrony okrężnej, gotowej do odpierania uderzeń nieprzyjaciela ze wszystkich stron. Ograniczone możliwości inżynieryjnego przygotowania terenu spowodują konieczność niezbędnego rozśrodkowania wojsk w obronie, aby maksymalnie zwiększyć ich odporność na uderzenia broni jądrowej nieprzyjaciela.

Bez styczności z nieprzyjacielem dywizja może przechodzić do obrony w wypadku konieczności zabezpieczenia przesunięcia, rozwijania i przejścia do natarcia sił głównych armii lub tam gdzie natarcia z wielu przyczyn nie przewiduje się /drugorzędne i trudno dostępne kierunki/, a także na wybrzeżu morskim i wyspach. W toku operacji zaczepnej do obrony bez styczności mogą przechodzić związki taktyczne /oddziały/ drugiego rzutu /odwodu/. W przypadku przejścia do obrony bez styczności z nieprzyjacielem czas i sytuacja w większym stopniu pozwala na szczegółowe przestudiowanie terenu, wybór najodpowiedniejszych rubieży obronnych, przyjęcie odpowiedniego ugrupowania i organizację systemu ognia. Ponadto możliwość wykorzystania maszyn inżynieryjnych i właściwości ochronnych terenu zwiększa odporność broniących się wojsk na uderzenia broni jądrowej i lotnictwa.

Styczność lub brak styczności z nieprzyjacielem są zasadniczymi, lecz nie jedynymi warunkami, w których może być organizowana obrona. Wojska zawsze będą przechodzić do obrony w różnej sytuacji: przy różnej aktywności nieprzyjaciela, ilości broni jądrowej, chemicznej i środków materiałowych, w różnym terenie i sytuacji skażeń, w różnej porze roku i warunkach meteorologicznych. Dowódcy i sztab w każdym wypadku dysponować będą różnym czasem na organizację obrony.
Przesłanki te rzutować będą na decyzję dowódcy do obrony, która winna określać najbardziej celowy i skuteczny sposób rozegrania walki.

2. Miejsce, rola i zadania dywizji w obronie

Rolę dywizji w obronie określa się zależnie od jej składu, możliwości bojowych, miejsca w ugrupowaniu operacyjnym armii i od zadania. Dywizja zmechanizowana /pancerna/ może przejść do obrony w składzie armii, która całość swych sił zmuszona jest angażować w walce obronnej, lub w sytuacji, gdy głównymi siłami rozwija operację zaczepną, a tylko ich część wydziela do działań obronnych.

W operacji zaczepnej armii dywizja może przejść do obrony samodzielnie lub wspólnie z innymi związkami ogólnowojskowymi i rodzajów wojsk. W zależności od zamiaru operacyjnego dowódcy armii i od wytworzonej sytuacji dywizja może przejść do obrony:

a/ Przed rozpoczęciem operacji zaczepnej - dla osłony rozwinięcia przegrupowujących się wojsk armii z głębi kraju i zapewnienia im swobody działania przy wykonywaniu zadań pierwszej operacji.

b/ W toku operacji zaczepnej armii - dla odparcia przeciwuderzenia podchodzących odwodów nieprzyjaciela, osłony skrzydła głównego zgrupowania uderzeniowego armii, utrzymania ważnych obiektów i rejonów na kierunkach zagrożonych lub w wyniku niepomyślnego boju spotkaniowego. Dywizja, szczególnie pancerna, może przechodzić do obrony również w oderwaniu od sił głównych armii po wykonaniu swego zadania.

c/ Po osiągnięciu przez armię celów pierwszej operacji - dla osłony przegrupowywania wojsk armii do kolejnej operacji.

We wszystkich tych wypadkach dywizja będzie najczęściej działać w pierwszym rzucie ugrupowania operacyjnego armii, a celem obrony dywizji będzie zapewnienie jej głównym siłom korzystnych warunków do rozpoczęcia lub kontynuowania operacji zaczepnej. Zadanie dywizji będzie polegało na nie dopuszczeniu do przerwania się nieprzyjaciela i wyjścia na tyły lub otwarte skrzydło nacierających lub rozwijających się do natarcia głównych sił armii.

W każdym z tych wypadków rola broniącej się dywizji będzie polegała na zapewnieniu dowódcy armii swobody działania na kierunku głównym. Ważność tej roli jest tym większa, im bardziej złożona będzie sytuacja operacyjna, w której przeciwnikowi nie uda się zakłócić wejścia armii do bitwy lub zerwać operacji zaczepnej.

W operacji obronnej armii rolę dywizji określa postawione jej zadanie bojowe i miejsce jakie zajmuje w ugrupowaniu operacyjnym armii. Zarówno dywizja zmechanizowana, jak i pancerna może znaleźć się w pierwszym lub drugim rzucie armii. Dywizja pancerna może być użyta w pierwszym rzucie armii w przypadku, jeżeli przeszła do obrony w toku natarcia lub gdy na danym kierunku przewiduje się zmasowane uderzenia wojsk pancernych nieprzyjaciela. Będąc w pierwszym rzucie armii, dywizja może bronić ważnych rejonów na 2-3 przewidywanych lub stwierdzonych kierunkach natarcia nieprzyjaciela. Zadaniem jej wówczas będzie załamanie natarcia nieprzyjaciela w nakazanym pasie, utrzymanie określonego rejonu obrony i stworzenie sprzyjających warunków do całkowitego rozbicia go przeciwuderzeniem drugiego rzutu armii.

Rola dywizji pierwszego rzutu będzie polegała na przyjęciu na siebie uderzenia nieprzyjaciela, zmuszeniu go do rozwinięcia jak największych sił, stwarzając tym samym dogodne warunki do ich niszczenia.

W wypadku włamania się przeciwnika w głąb obrony armii, rola dywizji pierwszego rzutu będzie polegała na kanalizowaniu ruchu nieprzyjaciela w zawczasu planowane rejony uderzeń jądrowych i ognia innych rodzajów wojsk oraz na wspólnym działaniu

z drugim rzutem dla ostatecznego zniszczenia porażonego nieprzyjaciela.

Znajdując się w pierwszym rzucie, dywizje mogą się bronić na głównym lub drugorzędnym kierunku. Dywizje broniące się na kierunku głównego wysiłku armii przyjmują najsilniejsze uderzenie głównego zgrupowania nacierającego nieprzyjaciela. Dlatego na głównym kierunku winny znaleźć się bardziej ukompletowane i zdolne do walki związki taktyczne. Ponadto tym dywizjom mogą być wyznaczone węższe pasy obrony oraz przydzielonych więcej środków wzmocnienia. W szczególności dywizjom zmechanizowanym można przydzielić, oprócz rakiet jądrowych i chemicznych, do trzech dywizjonów artylerii, do dywizjonu art. przeciwlotniczej i do batalionu wojsk inżynieryjnych.

Będąc w drugim rzucie broniącej się armii dywizja wykonuje główne zadania związane z wykonywaniem przeciwuderzeń w toku bitwy obronnej. Może również być użyta do obrony ważnego rejonu /rubieży/ na kierunku, na którym nieprzyjacielowi udało się pokonać obronę dywizji pierwszego rzutu armii. Ponadto dywizja drugiego rzutu armii może wziąść udział w likwidacji desantu powietrznego nieprzyjaciela lub wykonać uderzenie uprzedzające przed przedni skraj obrony w celu zerwania natarcia nieprzyjaciela.

Dywizja znajdująca się w odwodzie ogólnowojskowym może oprócz wyżej wymienionych zadań otrzymać i inne niespodziewane wynikłe w toku operacji. Należy tu nadmienić, że w toku bitwy obronnej dywizja drugiego rzutu /odwodu/ wykonuje jedno z wyżej wymienionych zadań. Może się zdarzyć, że część jej sił będzie użyta do innego zadania. Na przykład siły główne dywizji mogą odpierać uderzenie nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony, a jeden z pułków - prowadzić walkę z jego desantem powietrznym. Poza tym miejsce dywizji w ugrupowaniu operacyjnym armii, a więc i jej rola w operacji obronnej, może się zmieniać. Dywizja działająca w drugim rzucie po przeprowadzeniu przeciwuderzenia może się znaleźć w pierwszym rzucie i na odwrót, dywizja pierwszego rzutu może być wyprowadzona do drugiego rzutu /odwodu/ lub przerzucona celem przygotowania obrony na nowym kierunku.

3. Struktura obrony dywizji

Dywizji pierwszego rzutu wyznacza się pas obrony. Dywizja znajdująca się w drugim rzucie operacyjnym /odwodzie/ zajmuje obronną rubież na najważniejszym kierunku, przygotowując ją pod względem inżynieryjnym, lub ześrodkowuje się w wyznaczonym rejonie.

Struktura obrony dywizji obejmuje:
- ugrupowanie bojowe;
- przygotowanie uderzeń jądrowych i chemicznych;
- system ognia;
- inżynieryjne urządzenie pasa obrony.

Wszystkie elementy struktury obrony muszą być ściśle ze sobą powiązane i odpowiadać zadaniu bojowemu dywizji, zamiarowi walki, warunkom terenowym i zapewniać:
- trwałość obrony;
- potęgowanie siły ognia i oporu;
- wciągnięcie nieprzyjaciela w przygotowane "worki ogniowe" i zniszczenie go silnymi uderzeniami ogniowymi i kontratakami.

Struktura obrony nie powinna mieć określonego schematu i szablonu. W każdym wypadku należy celowo stosować różne jej formy dla wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd, zmuszenia go do wykonania uderzeń jądrowych i ogniowych na rejony nie zajęte przez wojska oraz do jak najlepszego wykorzystania aktualnych możliwości bojowych i walorów terenu.

a/ Ugrupowanie bojowe dywizji oraz struktura pasa obrony

Ugrupowanie bojowe zależy od warunków w jakich dywizja przechodzi do obrony oraz zamiaru przeprowadzenia walki obronnej. Należy więc sprawę traktować w ten sposób, że w różnych warunkach sytuacji bojowej ugrupowanie dywizji może być różne. Mając jednak na uwadze charakter przyszłych działań należy pamiętać, że niektóre cechy ugrupowania bojowego dywizji będą wspólne wszystkim warunkom sytuacji bojowej. Chodzi tu mianowicie o takie cechy, jak: odporność na uderzenia jądrowe nieprzyjaciela oraz jego wojsk /szczególnie pancernych/, zdolność do wykonywania szybkich i zdecydowanych kontrataków,

walory taktyczno-techniczne oddziałów i pododdziałów specjalnych itp. W każdych bowiem warunkach należy dążyć, aby ugrupowanie bojowe zapewniało uporczywość, aktywność i odporność obrony.

Tak więc ugrupowanie bojowe może składać się z:
- oddziałów pierwszego rzutu;
- oddziałów /pododdziałów/ drugiego rzutu lub odwodu ogólnowojskowego;
- oddziału rakiet taktycznych;
- ugrupowania artylerii dyspozycyjnej dowódcy dywizji;
- ugrupowania artylerii przeciwlotniczej dywizji;
- odwodu przeciwpancernego;
- oddziału zaporowego;
- odwodu inżynieryjnego;
- odwodu wojsk chemicznych;
- oddziałów zabezpieczenia ruchu.

Oprócz tych elementów mogą być niekiedy organizowane oddziały wydzielone /w wypadku tworzenia pasa przesłaniania/ oraz odwód przeciwdesantowy. Dywizja w obronie na głównym kierunku grupuje się zazwyczaj w dwa rzuty. Zapewnia to przede wszystkim głęboką strukturę obrony, potęgowanie siły ognia i oporu oraz stwarza dogodniejsze warunki manewru.

Ugrupowanie bojowe dywizji w jeden rzut stosuje się w obronie na drugorzędnym kierunku w wypadku konieczności obrony szerokiego frontu, jak również wówczas gdy od utrzymania określonej rubieży zależy trwałość obrony dywizji. Ponadto jednorzutowe ugrupowanie może mieć miejsce w wypadku dużych strat w siłach i środkach lub gdy nie ma możliwości szybkiej zmiany utworzonego w czasie natarcia jednorzutowego ugrupowania. Przy ugrupowaniu bojowym dywizji w jeden rzut tworzy się odwód ogólnowojskowy.

Pierwszy rzut dywizji broni ważnych rejonów na prawdopodobnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela. Uporczywe utrzymanie tych rejonów jest wstępnym warunkiem zmuszenia nieprzyjaciela do rozwinięcia znacznych sił i skanalizowania jego działań. W skład pierwszego rzutu dywizji mogą wchodzić siły od 1 do 3 pułków, a przy ugrupowaniu jednorzutowym

nawet cztery pułki. Jak wynika z powyższego - dywizja do pierwszego rzutu może wydzielić mniejszą lub większą część swych sił i środków. Mniejsza część sił dywizji może być wydzielona do pierwszego rzutu w warunkach, gdy teren zezwala na skupienie głównego wysiłku w głębi obrony, gdy konieczne jest uchronienie sił głównych przed początkowym uderzeniem nieprzyjaciela lub planuje się wykonanie silnych kontrataków w ślad za własnymi uderzeniami jądrowymi. Niekiedy wpływa na to również pojemność kierunku.

Drugi rzut dywizji przeznaczony jest głównie do działań o charakterze zaczepnym. Podstawowym jego zadaniem jest wykonanie kontrataków na nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony. Niekiedy /na rozkaz dowódcy armii/ drugi rzut może być użyty do wykonania wspólnie z innymi siłami uderzenia przed przedni skraj w ślad za kontrprzygotowaniem.

Gdy sytuacja nie pozwala na działania zaczepne drugi rzut może:

- przejść do obrony rejonu w głębi;
- niszczyć siły desantu powietrznego nieprzyjaciela;
- osłaniać rejony, na które zostały wykonane uderzenia jądrowe;
- zamienić obezwładnione siły oddziałów pierwszego rzutu.

Skład drugiego rzutu dywizji może być różny. Jeżeli do pierwszego rzutu wydzielono mniejszą część sił i środków dywizji, to drugi rzut może składać się z trzech pułków. Jeżeli natomiast w pierwszym rzucie używa się większości sił, to w drugim mpże znaleźć się nawet jeden pułk. Do drugiego rzutu dywizji zmechanizowanej przeważnie wyznacza się pułk czołgów. Każdy pułk drugiego rzutu dywizji zajmuje rejon - zgodnie z zamiarem dowódcy dywizji - o powierzchni około 80-100 km^2 oraz rejon zapasowy. Rejon ześrodkowania powinien być przygotowany do obrony z dowolnego kierunku, a rozmieszczenie w nim wojsk powinno umożliwiać szybkie ich wyjście do wykonania postawionych zadań. Przy ugrupowaniu dywizji w jeden rzut tworzy się odwód ogólnowojskowy.

Odwód ogólnowojskowy może wykonywać zadania podobne jak i drugi rzut oraz zadania jakie wynikną w czasie walki obronnej.

Odwód ogólnowojskowy może być w sile od batalionu do pułku. Pułk będzie stanowił odwód w tych wypadkach, kiedy rozmieszczony jest w kilku miejscach i nie może być użyty w całości do wykonania zadań bojowych /np. w obronie w warunkach szczególnych i na wybrzeżu morskim/.

Oddział rakiet taktycznych bezpośrednio podlega dowódcy dywizji. Wykonuje następujące główne zadania: niszczy środki napadu jądrowego nieprzyjaciela, razi jego główne siły /zwłaszcza czołgi/ w rejonach ześrodkowania oraz w czasie podchodzenia i rozwijania się do natarcia, a także w rejonach włamania. Oprócz tego oddział rakiet może brać udział w kontrprzygotowaniu, które zgodnie z planem armii organizuje się i wykonuje celem zerwania natarcia nieprzyjaciela. Dywizjon rakiet rozmieszcza się z boku od przypuszczalnego kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela, w rejonie o wymiarach 8 x 12 km stwarzającym dobre warunki maskowania i manewru oraz w odległości 12-15 km od rubieży styczności z przeciwnikiem /R-70/. Zapasowy rejon stanowisk startowych przygotowuje się w odległości 10-15 km w bok od zasadniczego rejonu lub za nim.

W skład artylerii dyspozycyjnej wchodzi część oddziałów artylerii organicznej i przydzielonej. W dyspozycji dowódcy dywizji po wzmocnieniu pułków może pozostać dywizjon artylerii rakietowej oraz 1-2 dywizjony artylerii głównie ciężkiej. Do głównych zadań artylerii dywizji należy:

- zwalczanie środków napadu jądrowego nieprzyjaciela;
- obezwładnianie artylerii i moździerzy przeciwnika;
- niszczenie i obezwładnianie piechoty i czołgów nieprzyjaciela przed przednim skrajem i w rejonach włamania;
- wsparcie kontrataków drugiego rzutu /odwodu/ dywizji;
- obezwładnienie punktów dowodzenia, stacji radiolokacyjnych, węzłów łączności oraz innych celów w zasięgu ognia;
- wzmocnienie i wydłużenie ognia artylerii pułków pierwszego rzutu.

Artylerii dyspozycyjnej wyznacza się rejony głównych stanowisk ogniowych na kierunkach zagrożenia pancernego w odległości 4-6 km od przedniego skraju, natomiast zapasowe między pierwszym i drugim rzutem w głębi.

Ugrupowanie artylerii przeciwlotniczej składa się z organicznych i przydzielonych oddziałów artylerii przeciwlotniczej. Głównym zadaniem wojsk obrony przeciwlotniczej jest osłona zasadniczych elementów ugrupowania bojowego dywizji od uderzeń nieprzyjaciela z powietrza.

Odwód przeciwpancerny organizuje się zwykle z organicznego dywizjonu przeciwpancernego dywizji zmechanizowanej. Dywizja pancerna w razie potrzeby może utworzyć OPpanc. z jednej dwóch kompanii czołgów z drugiego rzutu dywizji. Odwód przeciwpancerny jest podstawowym środkiem walki z czołgami nieprzyjaciela, które włamały się w głąb obrony. Jeżeli dywizja zostaje wzmocniona środkami przeciwpancernymi, to może organizować dwa odwody przeciwpancerne. Odwód przeciwpancerny rozmieszcza się na kierunkach najbardziej zagrożonych między pierwszym a drugim rzutem w takiej odległości, aby zapewnić jego użycie we właściwym czasie na określonej rubieży rozwinięcia. OPpanc może działać samodzielnie lub wspólnie z oddziałem zaporowym. Dla odwodu przeciwpancernego zawczasu wybiera się 2-3 kierunki działania, a na każdym z nich planuje 2-3 rubieże ogniowe. Szerokość rubieży ogniowej zależy od składu odwodu. Dla jej obliczenia przyjmuje się następujące szerokości rozwinięcia baterii:

- front rozwinięcia baterii PPK - 1,5- 2 km;
- front rozwinięcia baterii art.ppanc do 1 km.

Odwód inżynieryjny organizuje się z organicznego batalionu saperów po wydzieleniu z niego pododdziałów do OZR i OZap. Przeznaczony jest on do wykonywania zadań inżynieryjnych wynikających w toku działań obronnych, a także do zasilania saperami pozostałych inżynieryjnych elementów ugrupowania bojowego, szczególnie wówczas, kiedy zostaną one porażone uderzeniami jądrowymi. Odwód inżynieryjny rozmieszcza się zwykle w pobliżu rejonu rozmieszczenia stanowiska dowodzenia dywizji.

Oddział zaporowy przeznaczony jest do wykonywania w toku działań obronnych zapór minowych i niszczeń na tych kierunkach i rubieżach, których utrzymanie wpływa na trwałość systemu obrony. W skład OZap wchodzą: pluton minowania oraz 1-2 plutony saperów. Oddziały zaporowe działają wspólnie z odwodami przeciwpancernymi, dlatego rejony ich rozmieszczenia znajdują się w pobliżu siebie lub są wspólne obu elementom.

Odwód wojsk chemicznych stanowi etatowa organiczna kompania chemiczna dywizji. Przeznaczony jest on do wykonywania zadań w zakresie rozpoznania skażeń i zakażeń, odkażania terenu, dezaktywacji sprzętu i prowadzenia zabiegów specjalnych. Odwód chemiczny rozmieszcza się w rejonie 2-5 km od stanowiska dowodzenia.

Oddział zabezpieczenia ruchu organizuje się na bazie kompanii inżynieryjno-drogowej batalionu saperów. Zadaniem oddziału zabezpieczenia ruchu jest naprawa i utrzymanie dywizyjnej drogi dowozu i ewakuacji oraz dróg manewru. OZR wzmacnia się niekiedy piechotą. Zajmuje rejon w pobliżu rozmieszczenia drugiego rzutu dywizji.

Ponadto na rozkaz dowódcy armii dywizja może organizować odwód przeciwdesantowy w składzie wzmocnionego batalionu piechoty zmotorytowanej lub czołgów. Odwód ten przeznaczony jest do zwalczania desantów powietrznych i grup dywersyjnych nieprzyjaciela. Rozmieszcza się go w pobliżu prawdopodobnych rejonów wysadzenia desantów powietrznych. Niekiedy, przy przechodzeniu do obrony bez styczności z nieprzyjacielem, może być zorganizowany oddział wydzielony dywizji w sile od wzmocnionego batalionu do pułku zmechanizowanego. Zadaniem jego będzie opóźnianie podejścia nieprzyjaciela do rejonu obrony dywizji i wprowadzenie go w błąd co do systemu obrony i zamiarów dowódcy dywizji. Po wykonaniu zadania oddział wydzielony przechodzi do drugiego rzutu dywizji lub organizuje obronę na pozycji przedniej.

x

x x

Ugrupowanie bojowe oraz struktura pasa obrony dywizji zależą od konkretnych warunków w jakich dywizja przechodzi do obrony. Jeżeli dywizja przechodzi do obrony bez styczności z nieprzyjacielem, może być organizowany pas przesłaniania głębokości do 15 km, w którym prowadzą działania oddziały wydzielone. Oddziały wydzielone wyznacza się zwykle z drugiego rzutu dywizji, a ich walkę w pasie przesłaniania wspiera artyleria z tymczasowych SO oraz lotnictwo. Oddziałami wydzielonymi

dowodzi dowódca dywizji. W pasie przesłaniania szeroko stosuje się zapory minowe oraz przygotowuje niszczenie. Rozpoznanie przed pasem przesłaniania prowadzą dywizje i pułki pierwszego rzutu. Oddziały wydzielone w pasie przesłaniania przygotowują kilka pozycji, a na każdej z nich rozbudowuje się samodzielnie kompanijne i plutonowe punkty oporu.

W odległości 3-5 km od przedniego skraju zwykle za przeszkodami naturalnymi rozbudowuje się pozycję przednią. Można ją tworzyć zarówno gdy brak jest bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, jak też w wypadkach przechodzenia do obrony przy jego aktywnym oddziaływaniu. W tym ostatnim wypadku pozycję przednią tworzy się przez wyprowadzenie zasadniczych sił i środków z początkowo wzmocnionej rubieży na pozycje przygotowane w głębi obrony. Do obrony pozycji przedniej /jeśli się ją tworzy/ wydziela się bataliony, kompanie piechoty i czołgów z pułków pierwszego rzutu dywizji. Pododdziałami wydzielonymi do obrony pozycji przedniej dowodzi dowódca pułku. Celowi tworzenia pozycji przedniej przyświeca dalsza konsekwentna dążność do wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do struktury obrony, zabezpieczenia pułku pierwszego rzutu przed niespodziewanym uderzeniem nieprzyjaciela, odparcia jego rozpoznania walką i zmuszenia go do wcześniejszego rozwinięcia sił głównych. Na tych odcinkach gdzie nie organizuje się pozycji przedniej urządza się pozycję ubezpieczenia bojowego w odległości do 2000 m od przedniego skraju. Ubezpieczenia bojowe zwykle w składzie wzmocnionego plutonu wydziela się z batalionu pierwszego rzutu. Zadaniem ubezpieczeń bojowych jest wzbronienie nieprzyjacielowi rozpoznania i uprzedzenie własnych wojsk o jego uderzeniu. W bezpośredniej styczności z przeciwnikiem w zasadzie nie ma warunków tworzenia pozycji ubezpieczenia bojowego.

W skład pasa obrony wchodzą:

- pozycje oddziałów zmechanizowanych /czołgów/;
- rubieże rozwinięcia do kontrataków drugich rzutów /odwodów/;
- rubieże ogniowe oddziałów czołgów;
- rejony stanowisk startowych oddziałów rakiet;
- stanowiska ogniowe artylerii;

- stanowiska ogniowe czołgów biorących udział w kontrprzygotowaniu;
- stanowiska ogniowe środków obrony przeciwlotniczej;
- rejony rozmieszczenia odwodów przeciwpancernych oraz ich rubieże ogniowe;
- punkty dowodzenia;
- rejony i pozycje zapasowe i pozorne;
- system zapór.

Przechodząc do obrony pułki zmechanizowane i czołgów pierwszego i drugiego rzutu tworzą pozycje w granicach rejonów wyznaczonych w pasie obrony. W rejonach obrony pułków pierwszego rzutu przygotowuje się zwykle dwie pozycje. W rejonie obrony pułków drugiego rzutu dywizji urządza się, w zależności od ich ugrupowania, jedną do dwóch pozycji. W ten sposób w pasie obrony dywizji może być rozbudowanych trzy lub więcej pozycji. Drugie rzuty przygotowują także rubieże rozwinięcia do kontrataków, a oprócz tego oddziały czołgów drugiego rzutu /odwodu/ przygotowują rubieże ogniowe; ponadto gdy biorą udział w kontrprzygotowaniu urządzają również stanowiska ogniowe.

Liczbę pozycji w pasie obrony oraz ich przebieg określa dowódca dywizji. Przedni skraj obrony zwykle określa dowódca armii, natomiast dowódcy dywizji i pułków udokładniają go w terenie. Każdą pozycję należy wybierać na rubieży, która ma najwięcej naturalnych przeszkód przeciwpancernych i ułatwia budowę zapór. Mogą one przebiegać zarówno na stokach zwróconych do nieprzyjaciela, jak i na przeciwstokach. Określając przebieg pozycji należy unikać charakterystycznych przedmiotów terenowych i nie stosować szablonu.

Podstawę każdej pozycji stanowią zwykle punkty oporu kompanii piechoty i czołgów. Wynika to z wciąż wzrastających możliwości ogniowych kompanii i ich rozśrodkowanego rozmieszczenia w rejonach obrony batalionów. O szerokości pasa obrony dywizji w zasadzie decyduje dowódca armii. Zależy ona od wielu czynników, głównie zaś od ogólnej sytuacji operacyjnej, posiadanych sił i środków oraz warunków terenowych. Dlatego jego wielkość nie może być traktowana w sposób rygorystyczny.

Na współczesnym polu walki, zwłaszcza w warunkach obustronnego stosowania broni jądrowej, zachodzić może często konieczność

celu obrony i ważności wykonywanego przez dywizję zadania.

Broń rakietowo-jądrowa winna być wykorzystywana ekonomicznie. Uderzenia jądrowe mogą być wykonywane wyłącznie na cele dokładnie rozpoznane i potwierdzone oraz mające w danym okresie poważny wpływ na osiągnięcie powodzenia w walce.

Uderzenia jądrowe wykonuje się przede wszystkim na głównym kierunku uderzenia nieprzyjaciela. Z punktu widzenia skuteczności ognia najbardziej celowe jest wykonywanie uderzeń jądrowych na nieprzyjaciela stanowiącego cel powierzchniowy odkryty. Obiektami szczególnego zainteresowania dywizji powinny być wojska pancerne nieprzyjaciela. Jednakże najintensywniej należy niszczyć nieprzyjaciela na rubieżach rozwinięcia do natarcia, kiedy przechodzi on w ugrupowanie bojowe i staje się celem powierzchniowym.

Skuteczność uderzeń jądrowych zdecydowanie wzrasta w wypadku zastosowania wybuchów niskich lub naziemnych, powodujących silne skażenie wojsk i terenu. Jednakże stosowanie wybuchów naziemnych możliwe jest tylko wówczas, gdy kierunek wiatru wyklucza możliwość porażenia wojsk własnych. Ponieważ po wybuchach naziemnych skażenie terenu jest długotrwałe, co może ograniczyć swobodę działania szczebla nadrzędnego, wykonanie uderzeń naziemnych możliwe jest tylko po uprzednim uzyskaniu zgody przełożonego.

Środki jądrowe dywizji mogą również brać udział w kontrprzygotowaniu, prowadzonym w celu zniszczenia broni jądrowej i zasadniczego zgrupowania uderzeniowego przeciwnika.

Chemiczne środki walki stosuje się w celu rażenia siły żywej nieprzyjaciela oraz skażenia techniki bojowej i terenu. Efektywność użycia tego środka zależy od charakteru celu, przeciwko któremu zostaje zastosowany oraz czasu, warunków meteorologicznych i ich receptury.

Uderzenia chemiczne podobnie jak uderzenia jądrowe stosuje się przede wszystkim na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela na obiekty i cele, na które nie wykonuje się uderzeń jądrowych.

Środkami przenoszenia broni chemicznej są rakiety i artyleria oraz wspierające działania dywizji lotnictwo.

Ilość przydzielonych dywizji rakiet chemicznych liczbowo kształtuje się zwykle na poziomie przydzielonych rakiet jądrowych. Natomiast ilość przydzielonej artyleryjskiej amunicji chemicznej przeciętnie wynosi 0,2-0,3 jednostki ognia dla artylerii lufowej i moździerzy oraz 0,3-0,5 jednostki ognia dla artylerii rakietowej. Ponadto z ogólnej ilości bomb, jakimi dysponuje wspierające lotnictwo, około 30% stanowią lotnicze bomby chemiczne.

W czasie podchodzenia nieprzyjaciela do przedniego skraju obrony można paraliżować jego ruchy przez wykonanie zapór chemicznych oraz skażenie terenu w rejonach węzłów dróg, mostów i przepraw. W walce w głębi obrony broń chemiczną stosuje się przeciwko żywej sile głównego zgrupowania nieprzyjaciela oraz podchodzącym jego odwodom.

W walce przed przednim skrajem obrony najbardziej celowo jest stosować wysokotoksyczne i szybko działające środki trujące typu R-35, R-55, które eliminują z walki siłę żywą nieprzyjaciela natychmiast po ich użyciu.

W celu porażenia odwodów nieprzyjaciela, obiektów i urządzeń tyłowych, a także dla wykonania zapór chemicznych stosuje się trwałe środki trujące typu WR-55, WR-74A, R-43A, RK-7 i WRK-7.

Środki chemiczne można stosować tylko wówczas, kiedy drogą specjalnych przedsięwzięć wyeliminuje się możliwość porażenia własnych oddziałów i kiedy w następstwie jej użycia nie utrudni się im działania. Chodzi tu o dobór środka, uwzględnienie warunków meteorologicznych i charakteru terenu oraz powiadomienie na czas wojsk o czasie i miejscu wykonania uderzenia chemicznego.

Ważną rolę w systemie ognia dywizji spełnia artyleria do ognia pośredniego. Wynika to między innymi z następujących względów:

- nie każdy cel będzie celem opłacalnym dla uderzenia jądrowego;
- bezpośrednia styczność oddziałów własnych z nieprzyjacielem wyklucza niekiedy możliwość wykonania uderzenia jądrowego;
- duża ilość celów przy ograniczonej ilości środków rakietowych spowoduje konieczność wykonywania uderzeń jądrowych tylko na cele o dużym znaczeniu taktycznym;

- złe warunki atmosferyczne ograniczają niekiedy użycie rakiet jądrowych, chemicznych i lotnictwa.

W działaniach bez użycia broni jądrowej główną rolę w systemie ognia dywizji spełnia artyleria. Z uwagi na ograniczoną ilość artylerii, która będzie zazwyczaj do dyspozycji dowódcy dywizji, działanie jej musi być szczególnie dokładnie zaplanowane.

Najlepsze rezultaty ogniowe osiąga się przy scentralizowanym dowodzeniu artylerią. Jednakże z uwagi na niewielki zasięg artylerii w stosunku do szerokości frontu obrony, scentralizowane dowodzenie artylerią organiczną i wzmocnienia realizuje się głównie w pułkach pierwszego rzutu. Do dyspozycji dowódcy dywizji pozostaje najczęściej jeden-dwa dywizjony artylerii ciężkiej i dywizjon rakietowy, przy czym ten ostatni przydziela się zazwyczaj drugiemu rzutowi z chwilą wprowadzenia go do walki.

W niektórych jednak wypadkach istnieje możliwość scentralizowanego użycia artylerii na szczeblu dywizji. Może to mieć miejsce w wypadku przejścia dywizji do obrony w toku działań zaczepnych, wówczas gdy dysponuje ona większą ilością artylerii przydzielonej. W tych warunkach może być zorganizowana dywizyjna grupa artylerii.

Istotną rolę w zwalczaniu niedużych i wybitnie ruchliwych obiektów nieprzyjaciela spełnia lotnictwo.

W działaniach obronnych dywizja może być wspierana określonym wysiłkiem lotnictwa myśliwsko-szturmowego, ustalonym przez dowódcę armii.

Lotnictwo myśliwsko-szturmowe wykorzystuje się do wykonywania dwóch zasadniczych zadań: izolacji pola walki od dopływu świeżych sił nieprzyjaciela oraz do bezpośredniego wsparcia wojsk. Wykonując pierwsze zadanie lotnictwo myśliwsko-szturmowe będzie niszczyć i obezwładniać te cele nieprzyjaciela, które znajdują się poza zasięgiem ognia artylerii, a nie mogą być niszczone przez wojska rakietowe. Natomiast realizując drugie zadanie, lotnictwo myśliwsko-szturmowe skierowuje główny wysiłek na wsparcie kontrataków.

Głównym środkiem walki z nieprzyjacielem powietrznym jest w dywizji artyleria przeciwlotnicza.

Artyleryjskie środki obrony przeciwlotniczej dywizji zwalczają nieprzyjaciela powietrznego wykonującego ataki z

małych i średnich wysokości. Wykorzystuje się je do osłony dywizjonu rakiet taktycznych, stanowiska dowodzenia dywizji, mostów i przepraw na przeszkodach wodnych oraz niekiedy do osłony pułków pierwszego i drugiego rzutu. Ilość artylerii wydzielonej do osłony obiektu zależeć będzie od jego ważności, a głównie od tego czy obiekt ten korzysta z osłony strefowej, to jest OPL, zapewnianej przez rakiety przeciwlotnicze i lotnictwo myśliwskie.

Ponieważ nie każdy element ugrupowania dywizji może mieć zapewnioną osłonę środkami OPL dywizji, natomiast każdy może być atakowany przez lotnictwo nieprzyjaciela, należy zawsze pamiętać o wykorzystaniu do obrony przeciwlotniczej broni strzeleckiej. Każdy pododdział winien zorganizować samoobronę przed lotnictwem nieprzyjaciela we własnym zakresie, wyznaczając do tego celu około 1/3 sił i środków do stałego dyżurowania, a w wypadku ataku włączyć się do walki całością sił i środków.

Wszystkie środki OPL, wykorzystane stosownie do ich możliwości i zamiaru przeprowadzenia obrony, tworzą system obrony przeciwlotniczej.

Duży stopień upancernienia oddziałów i związków taktycznych powoduje, że trwałość i skuteczność obrony zależy od silnej i dobrze zorganizowanej obrony przeciwlotniczej. Z powyższego wynika, że głównym zadaniem broniących się wojsk jest zwalczanie broni pancernej nieprzyjaciela.

Walkę z czołgami nieprzyjaciela w rejonach ich ześrodkowania i na podejściach do przedniego skraju obrony prowadzi się przy pomocy wojsk rakietowych, lotnictwa i artylerii do ognia pośredniego. W czasie walki o przedni skraj i w głębi obrony czołgi nieprzyjaciela niszczy się w oparciu o zorganizowany system ognia przeciwpancernego.

Głównymi środkami walki z czołgami nieprzyjaciela są przeciwpancerne pociski kierowane, czołgi i artyleria przeciwpancerna oraz przeciwpancerne środki piechoty. Ponadto do walki z czołgami szeroko wykorzystuje się zapory przeciwpancerne.

Większość środków do walki z czołgami nieprzyjaciela rozmieszcza się w pułkach pierwszego rzutu dywizji. Działają

one w kompanijnych i batalionowych rejonach obrony jako ruchome punkty ogniowe oraz w składzie odwodów przeciwpancernych pułków. Obronę przeciwpancerną pułków pierwszego rzutu pogłębia się manewrem odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego dywizji na kierunki najbardziej zagrożone.

W szczególnie trudnych sytuacjach, głównie podczas walki w głębi obrony, do niszczenia czołgów nieprzyjaciela ogniem na wprost może być użyta artyleria do ognia pośredniego i pododdziały artylerii przeciwlotniczej.

Dużą rolę w walce z czołgami spełniają zapory minowe. Pola minowe przygotowuje się przede wszystkim na tych kierunkach, których nie mogą ominąć czołgi nieprzyjaciela. Stopień nasycenia polami minowymi poszczególnych kierunków powinien być wprost proporcjonalny do stopnia zagrożenia masowym atakiem czołgów nieprzyjaciela.

Tak więc system ognia powinien zapewnić nieprzerwane rażenie piechoty i czołgów nieprzyjaciela już z najdalszych odległości i na całą głębokość obrony. Ogień powinien potęgować się w miarę zbliżania się nieprzyjaciela do przedniego skraju obrony. Tworzenie stref ciągłych wszystkich rodzajów ognia przed przednim skrajem obrony pozostaje w obronie nadal niewzruszoną zasadą, mimo zwiększenia szerokości rejonów i pasów obrony oraz istnienia odstępów w ugrupowaniu bojowym. Strefy ciągłe wszystkich rodzajów ognia przygotowuje się tak, by poprzez manewr ogniem i sprzętem stworzyć największą gęstość ognia w wybranym miejscu i czasie przed przednim skrajem obrony. Zwiększa się przez to rola jaką odgrywa manewr ogniem i sprzętem w masowaniu wszystkich rodzajów ognia w dowolnym rejonie obrony oraz znaczenie szybkiego odtworzenia systemu ognia w wypadku jego naruszenia uderzeniami jądrowymi i chemicznymi nieprzyjaciela.

Podstawę organizacji systemu ognia stanowi decyzja dowódcy dywizji. Szczegółowe wytyczne w tym zakresie ustala dowódca dywizji w czasie stawiania zadań bojowych i organizacji współdziałania. Wytyczne te stanowią dla sztabu dywizji podstawę do opracowania planu ognia.

c. Inżynieryjna rozbudowa pasa obrony

W warunkach użycia lub zagrożenia użyciem broni jądrowej, wyłania się szereg szczególnych zadań inżynieryjnej w zakresie rozbudowy pasa obrony. Sposób przygotowania terenu dla obrony i ochrony musi w każdym wypadku uwzględniać skutki rażącego działania tej broni. Ponieważ siła rażenia broni jądrowej jest w porównaniu z siłą broni konwencjonalnej olbrzymia, a broniące się wojska muszą zachować zdolność bojową, rozbudowa poszczególnych elementów struktury pasa obrony dywizji wymaga dużego nakładu sił i środków, a przede wszystkim czasu na jej wykonanie.

Z poprzednich rozważań wiadomo, że obrona będzie najczęściej działaniem wymuszonym. W związku z tym na jej przygotowanie będzie zazwyczaj bardzo mało czasu. Wskazuje to na potrzebę koncentracji wysiłków w zakresie prac inżynieryjnych głównie w rejonach rozmieszczenia wojsk i na kierunkach planowanego manewru. Wszystkie inne prace mogą być wykonane w drugiej kolejności.

Tak więc stopień inżynieryjnej rozbudowy pasa obrony zależy przede wszystkim od ilości czasu jaką dysponuje dywizja na organizację obrony. Im czasu będzie więcej, tym stopień rozbudowy będzie wyższy. Jeżeli natomiast czasu na organizację obrony będzie bardzo mało, dywizja zmuszona będzie do prowadzenia walki obronnej w warunkach częściowej zaledwie rozbudowy pasa obrony. W takiej sytuacji szczególną uwagę należy zwrócić na maksymalne wykorzystanie właściwości obronnych terenu.

Można więc stwierdzić, że sposób inżynieryjnej rozbudowy pasa obrony dywizji zależy od ilości czasu jaką będzie dywizja dysponowała na przygotowanie obrony, charakteru ugrupowania bojowego dywizji i zamiaru przeprowadzenia obrony przez dowódcę dywizji.

Inżynieryjna rozbudowa pasa obrony dywizji będzie polegała na:

- rozbudowie pod względem fortyfikacyjnym rejonów obrony pułków pierwszego rzutu;
- przygotowaniu głównych i zapasowych rejonów ześrodkowania dla pułków drugiego rzutu i odwodów oraz rubieży rozwinięcia do kontrataków;

- rozbudowie stanowisk startowych dla dywizjonu rakiet taktycznych i stanowisk ogniowych artylerii;
- rozbudowie systemu zapór inżynieryjnych oraz przygotowaniu i wykonaniu niszczeń;
- przygotowaniu i utrzymaniu dróg manewru, dowozu i ewakuacji;
- wykonaniu przedsięwzięć związanych z maskowaniem wojsk.

I. W odległości 20-25 km od linii styczności z nieprzyjacielem rozbudowuje się zasadnicze i zapasowe rejony pułków drugiego rzutu dywizji. Pułkowi drugiego rzutu dywizji wyznacza się rejon ześrodkowania o powierzchni około 100 km^2. Taka powierzchnia pozwoli pułkowi na wykonanie manewru przeciwatomowego w ramach zajmowanego rejonu. Rejony te przygotowuje się na kierunkach, na których możliwe jest rozwinięcie natarcia przez nieprzyjaciela. Powinny one zapewnić dogodne wyjście na kierunki planowanych kontrataków.

Zasadnicze i zapasowe rejony rozmieszczenia odwodów specjalnych rozbudowuje się między pierwszym a drugim rzutem dywizji, w zależności od charakteru wykonywanych zadań. Najbliżej pierwszego rzutu dywizji rozbudowuje się rejony ześrodkowania tych odwodów, które działają na ich korzyść, np. odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy dywizji.

II. Rozbudowa systemu zapór jest ważną czynnością wojsk przechodzących do obrony. System zapór dostosowuje się do sposobu ugrupowania wojsk i planowanego manewru. Stałe zapory minowe rozbudowuje się przede wszystkim na kierunkach prawdopodobnych uderzeń nieprzyjaciela i przed rejonami, których utrzymanie warunkuje możność wykonania zadania. W głębi obrony dla zachowania swobody manewru celowe jest stosowanie zapór kierowanych. W toku walki obronnej kierunki najbardziej zagrożone minuje się dodatkowo OZap dywizji.

Zapory są wtedy skuteczne, jeżeli są różnorodne i dobrze osłonięte ogniem. Stąd system zapór musi być ściśle powiązany z systemem ognia. Zapora nie broniona jest z wykłą przeszkodą, którą łatwo można pokonać.

Wszystkie obiekty w pasie obrony dywizji, które mają poważne znaczenie taktyczne, jak: mosty, urządzenia hydrologiczne, drogi, stacje i linie kolejowe, przygotowuje się do zniszczenia w razie konieczności oddania zajmowanego terenu.

III. Poważny wpływ na prowadzenie działań mają prace związane z maskowaniem rozmieszczenia wojsk. Maskowanie jest współcześnie, obok rozśrodkowania, zasadniczym sposobem zachowania zdolności bojowej w ojsk i utrzymania w tajemnicy własnych zamiarów.
Jeżeli tylko możliwości na to pozwalają, należy szeroko stosować rozbudowę pozornych rejonów rozmieszczenia w-ojsk, stanowisk ogniowych i urządzeń tyłowych. Jest to postulat wynikający z faktu, że wykrycie rejonu rozmieszczenia wojsk jest praktycznie równoznaczne z ich zniszczeniem, o ile stanowią oczywiście cel taktyczny ważny.

IV. Jednym z ważniejszych zadań w zakresie inżynieryjnego przygotowania terenu do obrony jest przygotowanie dróg w pasie obrony dywizji. Wynika to z faktu, że skuteczność obrony zależy w poważnej mierze od zdolności wykonania szybkiego manewru i sprawnego zaopatrywania wojsk w amunicję i paliwo.

Przygotowanie drogowe realizuje się w oparciu o istniejącą sieć dróg. Gęsta sieć dróg na europejskim TDW zapewnia raczej dostatecznie potrzeby dywizji. Utrzymanie dróg powierza się w zasadzie oddziałowi zabezpieczenia ruchu dywizji oraz w miarę potrzeb, oddziałom wykorzystującym określone drogi. Jeżeli uwzględnić, że na każdy pułk drugiego rzutu dywizji potrzebne są dwie drogi oraz drogi dla odwodów specjalnych, a także dowozu i ewakuacji, to widać wyraźnie wielkość wysiłków jaki musi być podjęty celem zapewnienia sprawnego manewru wojsk.

V. Rozbudowę punktów dowodzenia realizuje się w takim zakresie, aby zapewnić w jak najkrótszym czasie wszystkim organom dowodzenia pełne bezpieczeństwo. Każde opóźnienie zwiększa niebezpieczeństwo utraty dowodzenia.

Całokształt inżynieryjnej rozbudowy pasa obrony wymaga wykonania dużej ilości prac na wszystkich szczeblach dowodzenia. Potrzeby będą zawsze większe niż możliwości. Dlatego należy szukać wszystkich możliwych sposobów zwiększenia możliwości w tym zakresie, głównie poprzez sprawną organizację pracy oraz zastosowanie nowych i bardziej wyd-ajnych środków mechanizacji robót.

II. ORGANIZACJA OBRONY

Organizacja obrony jest procesem skomplikowanym. Obejmuje ona nie tylko wypracowanie decyzji dowódcy dywizji i doprowadzenie jej do wykonawców, lecz również wypracowanie decyzji przez podwładnych do najniższego szczebla dowodzenia oraz praktyczną realizację wszystkich przedsięwzięć wypływających z powziętych decyzji. Należy zawsze mieć na uwadze fakt, że nawet najlepsza decyzja nie będzie miała żadnej wartości, jeżeli nie będzie praktycznie zrealizowana do czasu rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela. Jeżeli np. słuszna decyzja dowódców wszystkich szczebli odnośnie organizacji systemu ognia nie została w pełni zrealizowana do chwili rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela, to fakt ten odbije się ujemnie na zdolności obrony do przeciwstawienia się jego natarciu.

Metoda i treść pracy dowódcy dywizji w zakresie organizacji obrony w każdej konkretnej sytuacji mogą być inne. Wpłynie na to szereg czynników, z których najważniejsze będą: czas przeznaczony na organizację obrony, warunki w jakich dywizja będzie przechodziła do obrony, osobiste przygotowanie i umiejętności organizacyjne dowódcy i sztabu dywizji.

Czas jest czynnikiem o tyle ważnym, że warunkuje on w zasadzie stopień przygotowania się obrońcy do odparcia początkowego uderzenia nieprzyjaciela. Niejednokrotnie, mimo że pas obrony dywizji może być w pełni rozbudowany pod względem inżynieryjnym /np. przez ludność cywilną/, ale podchodzące do jego obrony wojska mają stosunkowo mało czasu na pełne zorganizowanie systemu ognia, współdziałania, dowodzenia itp.

trudno jest więc wówczas mówić o tym, że obrona jest w pełni przygotowana do odparcia natarcia przeważających sił nieprzyjaciela. Czynnik czasu spowoduje, że obrona będzie doraźnie zorganizowana. W tym wypadku dowódca dywizji nie będzie miał warunków na wyczerpujące rozpatrzenie wszystkich czynników wpływających na przyjęcie właściwej decyzji, a główną uwagę zwróci na najbardziej w danej sytuacji istotne. czynniki.

W innym wypadku, gdy dowódca dywizji ma stosunkowo dużą ilość czasu na organizację obrony, może pozwolić sobie na dokładną i wszechstronną ocenę wszystkich czynników mających wpływ na powzięcie słusznej decyzji, wysłuchać szczegółowych propozycji oficerów sztabu, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb, przeprowadzić rekonesans, zorganizować oddzielny wyjazd w teren na organizację współdziałania itp.

Czynnik czasu będzie również często warunkował sposób doprowadzenia decyzji dowódcy dywizji do podwładnych.

Jeżeli czas na organizację obrony jest ograniczony, decyzja dowódcy dywizji może być doprowadzana do wykonawców w miarę jej wypracowywania. Taka metoda pracy umożliwi równoczesne prowadzenie prac związanych z wypracowaniem decyzji na szczeblu dywizji i pułków, co w warunkach ograniczonego czasu nabiera istotnego znaczenia.

Poważny wpływ na metodę i treść pracy dowódy dywizji będą wywierały warunki wynikające z położenia taktycznego. Jeżeli np. dywizja otrzyma zadanie przejścia do obrony w toku trwania natarcia, gdy rubież na której ma być organizowana obrona nie została jeszcze opanowana, wówczas praca dowódcy dywizji związana z organizacją obrony rozpocznie się jeszcze w toku prowadzenia natarcia. Praca ta będzie skomplikowana, ponieważ związana będzie z bezpośrednim kierowaniem bieżącymi działaniami wojsk, które muszą opanować nakazaną rubież, w celu przejścia na niej do obrony. Aby uniknąć skomplikowanych niejednokrotnie przegrupowań, należy wyprowadzać wojska na nakazaną rubież w ugrupowaniu najbardziej zbliżonym do przewidywanego ugrupowania obronnego. W tych warunkach dowódca i sztab dywizji muszą wpływać na właściwy przebieg dotychczasowych działań z równoczesnym rozwiązywaniem zagadnień związanych z przejściem do odmiennego rodzaju działań - działań obronnych.

Inaczej natomiast będzie przedstawiała się zarówno metoda, jak i treść pracy nad organizacją obrony wówczas, gdy dywizja przechodzi do obrony bez styczności z nieprzyjacielem w drugim rzucie operacyjnym armii. Praca dowódcy i sztabu dywizji będzie skierowana w tych warunkach głównie na organizację przeciwuderzeń oraz na organizację obrony w kolejnym jej pasie. W treści pracy muszą znaleźć się zagadnienia związane z natarciem /przeciwuderzenie/ oraz z obroną kolejnego pasa. Istotnym problemem będzie w tym wypadku również osłona wycofania się i oderwania od nieprzyjaciela wojsk własnych znajdujących się w przodzie. W tych warunkach tak rekonesans, jak i organizacja współdziałania będą zazwyczaj realizowane podczas oddzielnych wyjazdów w teren.

Działania obronne organizuje się z zasady z chwilą otrzymania rozkazu dowódcy armii. Do najważniejszych przedsięwzięć w zakresie przygotowania działań obronnych należą:

- wypracowanie decyzji;
- postawienie zadań bojowych;
- organizacja współdziałania wewnątrz dywizji, z siłami i środkami wspierającymi i sąsiadami;
- organizacja bojowego, materiałowo-technicznego i politycznego zabezpieczenia działań;
- organizacja dowodzenia.

Wszystkie te przedsięwzięcia związane z przygotowaniem obrony winny uwzględniać konkretną sytuację taktyczną i być realizowane w takiej kolejności i w taki sposób, aby dywizja uzyskała w najkrótszym czasie zdolność do wykonania uderzeń jądrowych /jeśli są stosowane/ i odparcia natarcia nieprzyjaciela.

1. Wypracowanie decyzji

Podstawą wszelkiej działalności bojowej wojsk jest decyzja dowódcy. Na tej podstawie rozwija się cała praca sztabu i wojsk dywizji związana z organizacją i przeprowadzeniem obrony.

Dowódca dywizji podejmuje decyzję samodzielnie, w wyniku analizy zadania, oceny położenia a w tym przewidywań najbardziej prawdopodobnego rozwoju sytuacji taktycznej.

a/ Analizując zadanie dowódca dywizji powinien najpierw zrozumieć zamiar walki swego przełożonego, sposób w jaki zamierza on go zrealizować oraz środki, jakie do tego celu przeznacza /szczególnie potencjał jądrowy/. Następnie porównując swoje zadania z zamiarem przełożonego dowódca dywizji powinien określić rolę swojej dywizji i zrozumieć czego się od niego żąda i jaka jest zależność między jego zadaniem a zadaniami wykonywanymi przez sąsiednie związki taktyczne i rodzaje wojsk. W rezultacie analizy zadania dowódca dywizji powinien określić: na jakim kierunku /głównym czy pomocniczym/ broni się dywizja, na czym polega jej zadanie i co jest najistotniejsze dla jego wykonania.

c/ Rozumiejąc dokładnie na czym polega zadanie dowódca dywizji dokonuje następnie oceny położenia, aby poznać gruntownie sytuację, w której to zadanie będzie wykonywane. W skład oceny położenia wchodzą: ocena nieprzyjaciela, ocena sytuacji skażeń i zakażeń, ocena zadań sąsiadów, ocena sił własnych, terenu, pory doby, warunków meteorologicznych oraz ocena materiałowego zaopatrzenia. Nie w każdej sytuacji dowódca ocenia szczegółowo wszystkie elementy położenia z jednakową drobiazgowością, zwłaszcza gdy rozpatrywał je już poprzednio, a nowe zadanie nie przewartościowało wyciągniętych wniosków.

Suma wniosków wyciągniętych z analizy zadania i oceny położenia stanowi podstawę do powzięcia decyzji. W toku analizy zadania i oceny położenia dowódca dywizji może wysłuchać /w interesujących go zagadnieniach/ ocen, wniosków i propozycji szefa sztabu /oficerów sztabu/ oraz niezbędnych dowódców rodzajów wojsk i szefów służb. Każdy z tych oficerów winien na bieżąco śledzić rozwój sytuacji i być zawsze gotowym do udzielenia dowódcy dywizji żądanych przez niego informacji.

W decyzji do obrony dowódca dywizji określa zamiar, zadania dla oddziałów dywizji, dywizjonu rakiet taktycznych i artylerii, oddziałów obrony przeciwlotniczej, wojsk inżynieryjnych i chemicznych oraz czas gotowości dywizji do obrony.

Podstawą decyzji dowódcy dywizji jest zamiar walki, który powinien jasno i jednoznacznie formułować sposób przeprowadzenia walki obronnej, a przede wszystkim sposób użycia broni

jądrowej, określać główny wysiłek obrony oraz rejony, których utrzymanie stanowić będzie o trwałości pasa obrony dywizji.

Współczesne środki walki pozwalają na rozbicie nieprzyjaciela w różnych fazach jego natarcia. W każdej z tych faz można wykonać na zasadnicze siły nieprzyjaciela decydujące uderzenie.

W zależności od sytuacji i możliwości dowódca dywizji może zamierzać załamać natarcie nieprzyjaciela na podejściach do przedniego skraju obrony, w bezpośrednim starciu, w rejonie obrony pułków pierwszego rzutu, albo w głębi obrony. W pierwszym wypadku główną rolę w walce z nacierającym nieprzyjacielem odgrywa broń jądrowa użyta w sposób zmasowany w powiązaniu z uderzeniami jądrowymi armii. W ślad za zmasowanym uderzeniem jądrowym może być wykonany zwrot zaczepny przed przedni skraj obrony. W drugim wypadku następuje zwykle zespolenie uderzeń jądrowych ze wzwrotami zaczepnymi drugiego rzutu i odwodów. Można wreszcie zmierzać nie do załamania natarcia nieprzyjaciela, a tylko do osłabienia siły jego początkowego uderzenia. Jak z powyższego wynika sposobów może być wiele. Rzeczą dowódcy jest wybrać taki, który odpowiada konkretnej sytuacji, możliwościom dywizji i umożliwi wykonanie otrzymanego zadania.

Zasadniczy sposób skupienia głównego wysiłku w obronie opiera się na przyjęciu właściwego ugrupowania bojowego, manewrze ogniem i odwodami. Dysponując bronią jądrową i odwodami, dywizja ma możność uniknięcia niebezpiecznej koncentracji sił i środków, a jednocześnie ześrodkowania uderzeń jądrowych i wykonania kontrataku w rozstrzygającym miejscu i czasie.

Wybór rejonów, od których utrzymania zależy trwałość obrony, związany jest ściśle z wyborem sposobu zerwania lub załamania natarcia nieprzyjaciela i uzależniony od charakteru jego działań. Nie wszystkie kierunki będą miały jednakowe znaczenie. Dlatego nie należy rozpraszać sił w całym pasie obrony, a bronić kierunków najważniejszych, na które przeciwnik rzuci zasadnicze siły i środki. Kierunkami tymi będą przede wszystkim te, na których mogą działać wojska pancerne nieprzyjaciela, zmierzające do przedarcia się na tyły broniących się wojsk. Opierając się na tych kierunkach i wybranym

sposobie nacierającego nieprzyjaciela dowódca dywizji określi także ugrupowanie, które zapewni mu skuteczną obronę ważnych rejonów na kierunkach najbardziej zagrożonych.

Zadania bojowe wojsk wynikają z zamiaru przeprowadzenia walki obronnej. Powinny one odpowiadać możliwościom poszczególnych pododdziałów i oddziałów i uwzględniać dotychczasowe ich położenie, aby w miarę możliwości uniknąć czasochłonnych i skomplikowanych przegrupowań.

Stopień inżynieryjnej rozbudowy terenu zależy głównie od czasu jakim dysponuje dywizja na organizację działań. W warunkach bardzo ograniczonego czasu dowódca dywizji określa w decyzji jedynie te prace, które powinny być wykonane w pierwszej kolejności.

Gotowość do wykonania planowanych uderzeń ogniowych przez dywizjon rakiet i artylerię powinna poprzedzać co najmniej o 1-2 godziny ogólną gotowość obrony.

Dowódca dywizji podejmuje decyzję na podstawie tych danych o sytuacji, jakimi w danym czasie dysponuje. Zwlekanie z powzięciem decyzji w oczekiwaniu na dane uzupełniające jest niedopuszczalne. Podejmując decyzję dowódca dywizji z reguły nigdy nie będzie dysponował wszystkimi danymi o położeniu, wobec czego jego decyzja musi się w pewnym stopniu opierać na przewidywaniach.

W zasadzie dowódca dywizji podejmuje decyzję na podstawie mapy. W niektórych wypadkach powzięcie decyzji może być poprzedzone rekonesansem w terenie - zwykle na decydującym kierunku obrony. Ma to zwykle miejsce w wypadkach dysponowania dostatecznym czasem na organizację obrony lub w wypadku powstania wątpliwości co do słuszności wniosków wyciągniętych z oceny położenia dokonanej na podstawie mapy.

Po powzięciu decyzji dowódca dywizji stawia wojskom zadania bojowe. W szczególnie złożonej sytuacji dowódca dywizji wydaje zarządzenia wstępne natychmiast po sprecyzowaniu zamiaru walki. Sposób przekazania wojskom zadań może być różny. Dowódca dywizji może postawić zadania bojowe osobiście, przez szefa sztabu, w formie pisemnego rozkazu bojowego lub wykorzystując techniczne środki łączności. Wybór określonego sposobu przekazania zadań zależy od konkretnych warunków sytuacji

bojowej. W szeregu wypadkach stosuje się wszystkie formy jednocześnie, aby zadania bojowe dotarły do wojsk w możliwie najkrótszym czasie od chwili powzięcia przez dowódcę dywizji decyzji.

Stawiając zadania dowódca dywizji informuje wykonawcę o nieprzyjacielu i przewidywanym lub faktycznym charakterze jego działań, o zadaniu dywizji, swoim zamiarze i zadaniach sąsiadów oraz wskazuje:

- pułkom pierwszego rzutu: środki wzmocnienia, rejony obrony, zadania, kierunki głównego wysiłku, linię rozgraniczenia z sąsiadami, odpowiedzialność za osłonę luk, skrzydeł i styków;
- pułkom drugiego rzutu: środki wzmocnienia, główne i zapasowe rejony ześrodkowania, zadania, kierunki kontrataków, marszruty, sposób wsparcia kontrataku oraz przewidywane rejony na wypadek konieczności przejścia do obrony;
- dywizjonowi rakiet taktycznych: obiekty i rejony planowanych uderzeń jądrowych, główne i zapasowe rejony stanowisk startowych, czas gotowości baterii dyżurnej;
- artylerii: zadania, stanowiska ogniowe, gotowość ognia;
- artylerii przeciwlotniczej: obiekty osłony, rejony stanowisk ogniowych, gotowość ognia;
- odwodom: skład, zadania, rejony ześrodkowania i rubieże rozwinięcia.

Równolegle lub po postawieniu zadań bojowych dowódca dywizji wydaje szefowi sztabu i dowódcom rodzajów wojsk wytyczne do planowania działań, organizacji współdziałania i dowodzenia wojskami oraz zabezpieczenia bojowego działań. Jeśli tego z różnych względów nie robi, to podstawą do wykonania wszystkich tych przedsięwzięć jest jego decyzja. Brak jakichkolwiek wytycznych ze strony dowódcy dywizji nie zdejmuje z szefa sztabu i dowódców rodzajów wojsk odpowiedzialności za wykonanie wszystkich prac związanych z wszechstronnym przygotowaniem i zabezpieczeniem działań.

2. Organizacja dowodzenia

W obronie, którą z zasady prowadzi się w warunkach kiedy przewaga w siłach i środkach walki i inicjatywa operacyjno-taktyczna znajduje się w rękach przeciwnika, osiągnięcie

powodzenia zależy w dużej mierze od umiejętności dowódcy i sztabu dywizji w zakresie dowodzenia oddziałami.

Dowodzenie podległymi oddziałami w obronie dywizji realizuje się głównie poprzez stanowisko dowodzenia i kwatermistrzowskie stanowisko dowodzenia. Oprócz tych zasadniczych punktów dowodzenia, prawie z reguły organizuje się zapasowe stanowiska dowodzenia.

Całość spraw dowodzenia powinna być scentralizowana w ręku dowódcy dywizji. Centralizacja ta winna jednak pozostawiać znaczny margines dla inicjatywy dowódców podwładnych. Ponadto dowodzenie powinno być ciągłe i elastyczne.

Stanowisko dowodzenia dywizji rozmieszcza się zdala od kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela na wysokości rejonów rozmieszczenia drugiego rzutu dywizji. Na SD znajduje się dowódca i sztab dywizji. Rejon SD powinien zapewnić dobre ukrycie znajdujących się tam licznych środków łączności i skuteczną obronę przed dywersją nieprzyjaciela.

Kwatermistrzowskie stanowisko dowodzenia /KSD/ rozmieszcza się w rejonie tyłów dywizji. Na KSD znajduje się kwatermistrz ze swoim sztabem oraz organizacyjno-ewidencyjny wydział sztabu dywizji. Znaczna odległość KSD dywizji od KSD pułków wymaga najczęściej obecności oficera kwatermistrzostwa na SD dywizji, celem zapewnienia w tych ogniwach łączności środkami ruchomymi.

Zapasowe stanowisko dowodzenia organizuje się w celu zapewnienia ciągłości dowodzenia wojskami dywizji w wypadku zniszczenia stanowiska dowodzenia ZSD rozmieszcza się na wysokości SD /z boku/ lub za nim. Oddalenie od SD powinno być takie, ażeby dowodzenie wojskami nie było naruszone w wypadku zniszczenia SD lub większych zakłóceń w dowodzeniu z niego.

ZSD może być również organizowane w przypadku konieczności zbliżenia organów dowodzenia do wojsk wykonujących ważne zadania /kontrataki/ lub działających na kierunku szczególnie zagrożonym. Na ZSD znajduje się najczęściej zastępca dowódcy dywizji do spraw liniowych z grupą oficerów sztabu. W wypadku zniszczenia SD funkcję zasadniczego stanowiska dowodzenia spełnia ZSD.

Jeżeli dowódca dywizji znajduje się na ZSD, to szef sztabu dywizji powinien być na SD. Stała łączność między tymi punktami dowodzenia i oddziałami dywizji pozwala szefowi sztabu orientować się we wszystkich zarządzeniach wydawanych przez dowódcę dywizji i stosować środki mające na celu pełną ich realizację.

Głównymi rodzajami łączności są: łączność radiowa, radioliniowa i środki ruchome. Z ruchomych środków łączności najprzydatniejsze są śmigłowce i opancerzone wozy bojowe. W przypadku dysponowania dostateczną ilością czasu, organizuje się łączność przewodową, którą wykorzystuje się głównie do czasu rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela.

Na wypadek zniszczenia stanowiska dowodzenia, dowodzenie dywizją przejmuje jeden z dowódców pułków. Ponieważ przejęcie dowodzenia jest sprawą trudną, wobec tego organizując dowodzenie, dowódca dywizji powinien: ustalić kolejność przejmowania dowodzenia, dostarczyć dowódcom pułków wszystkie dokumenty niezbędne do kierowania dywizją oraz zapoznać ich ze swoimi zamiarami i przewidywaniami.

3. Organizacja współdziałania

Na współczesnym polu walki żaden z rodzajów wojsk nie może prowadzić walki samodzielnie. Zwycięstwo nad przeciwnikiem można osiągnąć wówczas, gdy połączone zostaną wysiłki wszystkich rodzajów wojsk. Współdziałanie organizuje się więc w celu zgrania w czasie i przestrzeni wysiłków wszystkich rodzajów wojsk i elementów ugrupowania bojowego dywizji z uderzeniem broni rakietowo-jądrowej i chemicznej. Podstawą do organizacji współdziałania jest decyzja dowódcy dywizji.

Przy przejściu do obrony w toku operacji zaczepnej, kiedy czas na organizację obrony jest ograniczony, współdziałanie organizuje się w trakcie stawiania zadań bojowych. Dowódca dywizji stawiając zadania bojowe wskazuje jednocześnie z kim i jak współdziałać przy jego wykonaniu.

Przy przejściu do obrony bez styczności z nieprzyjacielem, kiedy czas nie będzie na ogół ograniczony, dowódca dywizji może organizować współdziałanie po podjęciu decyzji przez dowódców pułków. W organizacji współdziałania mogą wtedy brać udział

wszyscy dowódcy pułków, dowódcy rodzajów wojsk i szefowie służb oraz zainteresowani oficerowie sztabu.

Współdziałanie w obronie dywizji organizuje się według zakładanych możliwych kierunków działań nieprzyjaciela, zadając na całą głębokość obrony dywizji, której przednią granicę stanowi zasięg skutecznego rażenia posiadanych środków ogniowych, natomiast tylną - głębokość bronionego pasa /rejonu/ obrony.

Ilość możliwych kierunków działania nieprzyjaciela może być każdorazowo różna i zależeć będzie od konkretnych warunków i sytuacji w jakiej dywizja przechodzi do obrony. Zasadniczy wpływ na kształtowanie się możliwych kierunków działania nieprzyjaciela ma szerokość pasa obrony dywizji, możliwe sposoby prowadzenia działań zaczepnych przez nieprzyjaciela oraz warunki terenowe.

Najbardziej prawdopodobny wariant oraz kierunek możliwego działania głównych sił nieprzyjaciela winien być zawsze brany jako zasadniczy i na niego należy zwracać szczególną uwagę w czasie organizacji współdziałania.

Organizacja współdziałania według zadań oznacza, że dowódca dywizji formułuje stojące przed dywizją zadania i uzgadnia działanie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego i wojsk wspierających co do sposobu ich wykonywania.

Do głównych zadań, według których organizuje się współdziałanie w obronie dywizji, należą:

- niszczenie nieprzyjaciela w rejonach ześrodkowania, podczas podchodzenia do przedniego skraju i rozwijania, podczas prowadzenia walki w pasie przesłaniania /jeśli się go tworzy/ i na podstawie wyjściowej do natarcia;
- niszczenie nieprzyjaciela w czasie walki o pozycję przednią;
- odpieranie ataków nieprzyjaciela przed przednim skrajem;
- niszczenie nieprzyjaciela, który się włamał w obronę.

Organizacja współdziałania według kierunków oznacza, że uzgadnia się działania wszystkich elementów ugrupowania bojowego i wojsk wspierających na każdym prawdopodobnym kierunku natarcia nieprzyjaciela.

Zerwanie przygotowań nieprzyjaciela do natarcia planuje się na szczeblu armii. Polega ono głównie na wykonaniu zmasowanych uderzeń bronią jądrową, innymi środkami masowego rażenia i lotnictwem. Jednalże do wykonania tego zadania mogą być też użyte: broń jądrowa, artyleria i moździerze dywizji działającej w pierwszym rzucie ugrupowania operacyjnego armii.

Jeśli więc dywizja, zgodnie z planem armii, będzie brać udział w wykonaniu tego zadania, to dowódca dywizji organizując współdziałanie winien podać: na jakie obiekty będą przygotowane uderzenia jądrowe i chemiczne armii i dywizji; jakie przewiduje się zapasowe obiekty uderzeń jądrowych; jakie cele będą obezwładniane przez artylerię i moździerze oraz jaka będzie kolejność wykonania ognia.

Udział sił i środków dywizji w zerwaniu natarcia nieprzyjaciela może być całkowicie zaplanowany przez armię i wtedy rola dowódcy dywizji polegać będzie - jak to pokazano wyżej - na doprowadzeniu zadań do podwładnych i zorganizowaniu sprawnego ich wykonania. Niekiedy jednak armia może zaplanować to działanie dla własnych sił i środków, nakazując dywizji wzięcie udziału w tym przedsięwzięciu stosownie do własnych potrzeb i możliwości. Wtedy na barki dowódcy i sztabu dywizji spadnie obowiązek zaplanowania i wykonania tego zadania.

Nie zawsze armia będzie miała możliwości zerwania natarcia nieprzyjaciela lub nie zawsze dywizja będzie brać udział w tym zadaniu. Wtedy zarówno przed armią, jak i przed dywizją stanie zadanie koncentracji wysiłków w celu osłabienia uderzenia nieprzyjaciela i odparcia jego natarcia. Organizując współdziałanie dla wykonania tego zadania, dowódca dywizji winien uzgodnić: jakie siły i środki dywizji wezmą udział w wykonaniu tego zadania, jakie cele i obiekty przewidziane są do zniszczenia dla poszczególnych środków ogniowych; w jakiej kolejności wykonywać zmasowanie ogniowe oraz grupowe i pojedyncze uderzenia jądrowe; od jakiej rubieży rozpocząć zwalczanie czołgów nieprzyjaciela; sposób osłony ogniem zapór inżynieryjnych, luk, skrzydeł i styków: działania oddziałów w czasie ogniowego przygotowania ataku nieprzyjaciela; jaki przewiduje się manewr sił i środków dla wzmocnienia kierunków zagrożonych; jak przeciwdziałać atakom lotnictwa nieprzyjaciela na ugrupowanie bojowe

dywizji, jakimi siłami i w jakim zakresie przeprowadzać likwidację skutków uderzeń jądrowych i chemicznych nieprzyjaciela; sygnały wywołania i przerwania ognia oraz powiadamiania w-ojsk o wykonywaniu uderzeń jądrowych. Należy również ustalić kto przejmuje dowodzenie na wypadek zniszczenia stanowiska dowodzenia dywizji.

W celu osłony luk między oddziałami wyznacza się dowódców odpowiedzialnych za każdą lukę, określa siły i środki jakie należy wydzielić do osłony, ustala system ognia i zapór oraz organizuje manewr ogniem i odwodami na wypadek wdarcia się nieprzyjaciela na odcinkach nie bronionych.

W warunkach stosowania broni jądrowej wtargnięcie nieprzyjaciela w głąb obrony jest zawsze możliwe, szczególnie wówczas kiedy nie wykonywało się uderzenia w celu zerwania jego natarcia. Dlatego organizując współdziałanie dużo uwagi trzeba udzielić uzgodnieniu działań wojsk dywizji dla zniszczenia nieprzyjaciela, któremu udało się włamać w głąb obrony. W wykonaniu tego zadania główną rolę spełniają broń jądrowa oraz zdecydowane kontrataki drugich rzutów lub odwodów.

Organizując współdziałanie dla wykonania tego zadania dowódca dywizji uzgadnia: sposób wykonania uderzeń jądrowych na podchodzące odwody nieprzyjaciela, środki napadu jądrowego i stanowiska ogniowe artylerii; rejony, na które należy przygotować zmasowany ogień artylerii w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony; rubież rozwinięcia odwodu przeciwpancernego i rubieże minowania oddziału zaporowego; rejony, które należy utrzymać nawet w warunkach całkowitego ich okrążenia; sposób kanalizowania ruchu nieprzyjaciela w zawczasu przygotowane rejony porażenia ogniowego; pasy bezpieczeństwa; sposób wyjścia drugiego rzutu /odwodu/ z rejonu ześrodkowania na drogi manewru do kontrataku i sposób rozwinięcia się do wykonania uderzenia; sposób współdziałania kontratakującego drugiego rzutu dywizji z pułkami pierwszego rzutu; sygnały.

W niektórych wypadkach, zgodnie z zamiarem dowódcy armii, zadanie dywizji może polegać na opóźnieniu ruchu nacierającego nieprzyjaciela, zadawaniu mu strat i niedopuszczeniu

do przerwania określonej przez dowódcę armii rubieży w głębi obrony. Organizując współdziałanie dowódca dywizji powinien ustalić: sposób zajmowania przez pułki kolejnych rubieży opóźniania na prawdopodobnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela; obiekty przewidziane do niszczenia i pododdziały odpowiedzialne za wykonanie niczeń; rubieże i obiekty, które należy zaminować; organizację systemu ognia i kolejność zmiany stanowisk startowych przez dywizjon rakiet i stanowisk ogniowych artylerii; rubieże rozwinięcia odwodów specjalnych; kierunki planowanych kontrataków; sposób organizacji obrony na ostatniej rubieży opóźnienia; sygnały i organizację dowodzenia.

Należy zaznaczyć, że przedstawiony tu schemat organizacji współdziałania nie jest niezmienny. Istotna jest metoda. Jeżeli dywizja znajdzie się w drugim rzucie ugrupowania operacyjnego armii i zadanie jej będzie polegać na wykonaniu przeciwuderzeń lub przejściu do obrony na kierunkach zagrożonych, to współdziałanie będzie zorganizowane stosownie do stojących przed dywizją zadań i według kierunków, na których planuje się jej użycie. Jeśli nie przewiduje się uderzeń w celu zerwania natarcia nieprzyjaciela, to nie znajdzie to wyrazu w organizacji współdziałania. Podobnie nie będzie się organizować współdziałania w celu opóźnienia natarcia nieprzyjaciela, jeśli zadanie dywizji polegać będzie na utrzymaniu nakazanego przez dowódcę armii rejonu obrony. Tak więc treść współdziałania zmienia się w zależności od charakteru wykonywanego zadania.

W toku walki obronnej na skutek oddziaływania ogniowego nieprzyjaciela z reguły wystąpi zjawisko zerwania współdziałania w niektórych ogniwach ugrupowania obronnego. Rzeczą dowódcy jest /po stwierdzeniu zaistniałego wypadku/ natychmiast zorganizować je na nowo.

W końcu należy wskazać, że w zależności od ilości czasu jakim dysponuje dowódca dywizji, współdziałanie organizuje się w terenie lub tylko z mapy. Niekiedy dywizja podejmuje walkę obronną bez zorganizowanego uprzednio współdziałania i trzeba będzie je organizować w toku walki obronnej stosownie do zaistniałej sytuacji i prawdopodobnego

rozwoju działań.

Opracowano na podstawie:

1. Regulamin Walki Sił Zbr. PRL /dywizja - pułk/.
2. Taktyka Ogólna - Podręcznik nr bibl. 012887.
3. płk dr KLONOWSKI - Operacja obronna armii nr bibl.011070.
4. płk dr KLONOWSKI - Zasady organizacji i prowadzenia obrony przez DZ. Nr bibl. 04272.

III. PROWADZENIE OBRONY

1. Prowadzenie walki obronnej w warunkach obustronnego stosowania BMR

Wraz z wejściem broni jądrowej do uzbrojenia wojsk zaszły poważne zmiany w zasadach i sposobach prowadzenia walki obronnej. Obrońca w obliczu przewagi nieprzyjaciela może obecnie dla zerwania natarcia przeciwnika i uczynienia go niezdolnym do walki w możliwie najkrótszym czasie zastosować najpotężniejszy środek walki jakim jest broń masowego rażenia.

To powoduje, że w walce obronnej prowadzonej w warunkach stosowania BMR nastąpiło przewartościowanie poszczególnych jej okresów w porównaniu z działaniami opartymi wyłącznie na konwencjonalnych środkach. Tak więc w warunkach wojny jądrowej w obronie dywizji można wyodrębnić następujące okresy:

a/ Udaremnienie lub osłabienie natarcia nieprzyjaciela:
   - walka w celu zapewnienia siłom głównym dywizji dogodnych warunków organizacji obrony;
   - udział w zerwaniu przygotowań nieprzyjaciela do natarcia.

b/ Walka o utrzymanie rejonów obrony czołowych batalionów pierwszorzutowych pułków.

c/ Walka w celu zniszczenia npla, który włamał się w głąb obrony.

Istotę działania broniącego się związku taktycznego w poszczególnych okresach można scharakteryzować następująco:

ad a/ Udaremnienie lub osłabienie natarcia nieprzyjaciela

Walka w celu zapewnienia siłom głównym dywizji dogodnych warunków organizacji obrony

W poprzednich zagadnieniach omówione zostały możliwe warunki przejścia dywizji do obrony, z których wynika, że najczęściej będzie ono działaniem wymuszonym i tylko na tych kierunkach, gdzie przeciwnik uzyskał przewagę. Oddziały będą przechodziły do obrony nie jednocześnie lecz stopniowo, w miarę nacisku npla na kierunkach dotychczasowego działania. Ponieważ tempo natarcia poszczególnych pułków będzie nierównomierne, wobec tego jedne z nich będą bardziej wysunięte do przodu, inne natomiast pozostaną w tyle. Front nie będzie miał charakteru linii ciągłej. Czołowe oddziały własne i nieprzyjaciela będą przemieszane, co utrudni ustalenie przedniego skraju. W tych warunkach wobec uderzenia przeciwnika dywizja z reguły będzie posiadała bardzo ograniczony czas nie tylko na dokonanie niezbędnych przegrupowań, ale również i na organizację odpowiadającego obronie systemu ognia. Stąd też wynika potrzeba takiego działania, którego rezultat pozwoliłby zyskać czas na zorganizowanie najkonieczniejszych przedsięwzięć dających szansę walki obronnej. Można to osiągnąć poprzez:

- obezwładnienie najgroźniejszego zgrupowania npla i jego środków jądrowych bronią masowego rażenia, lotnictwem oraz ogniem artylerii, w celu niedopuszczenia go do zorganizowanego uderzenia w niedogodnym dla broniącego się momencie;
- wykorzystanie oddziałów i pododdziałów najdalej wysuniętych w stronę npla do prowadzenia działań opóźniających, stwarzając w ten sposób siłom głównym dywizji dogodne warunki organizacji obrony na dogodnej rubieży w głębi;
- uderzenie częścią sił na przedpole z ograniczonym celem tj. dla związania przed przednim skrajem głównych lub najgroźniejszych sił przeciwnika.

Jeżeli warunki pozwalają, to celowe jest stosowanie w tym okresie /za zgodą przełożonego/ naziemnych wybuchów jądrowych oraz użycie bojowych środków chemicznych na kierunkach podejścia i rozwijania się sił głównych przeciwnika.

W wypadku przejścia do obrony w celu odparcia przeciwuderzenia przeważających sił przeciwnika podchodzących z głębi, gdy przed frontem dywizji walczą niewielkie jego grupy, istnieje możliwość wysłania oddziału wydzielonego dla uchwycenia newralgicznych punktów terenowych i kolejnego utrzymywania ich celem zyskania czasu potrzebnego na zorganizowanie obrony przez siły główne.

Oddziały wydzielone powinny na podejściach wyczerpać nacierającego nieprzyjaciela i stworzyć dogodne warunki użycia broni jądrowej, osłonić dywizję od niespodziewanych uderzeń wojsk lądowych oraz wprowadzić przeciwnika w błąd co do głównej rubieży obronnej dywizji.

Wyznaczone do opóźnienia ruchu nieprzyjaciela siły dywizji powinny stosować wszystkie dostępne formy walki. Przygotowując kolejne rubieże oporu na kierunkach natarcia npla powinny:

- zmuszać nacierającego nieprzyjaciela do rozwijania sił przed każdą rubieżą obrony;
- wykonywać krótkie zwroty zaczepne w celu zniszczenia części podchodzących sił nieprzyjaciela, umożliwiając jednocześnie zorganizowanie oporu na kolejnej rubieży.

Szczególnego znaczenia w tych działaniach nabierają niszczenia i zapory inżynieryjne.

Wysoka manewrowość tych działań utrudni nieprzyjacielowi wykonywanie uderzeń jądrowych i pozwoli na zachowanie sił dywizji do rozstrzygającej walki w innym miejscu lub czasie. Dowódca i sztab dywizji winni dużo uwagi i sił poświęcić przedsięwzięciom zapewniającym dogodne warunki rozegrania walki obronnej, pamiętając przy tym, że każda wygrana godzina w tym okresie sprzyja obrońcy. Podczas przechodzenia do obrony w ograniczonym czasie należy skoncentrować wysiłki wszystkich sił i środków rozpoznania, gdyż tylko w ten sposób można uchronić się przed niespodziewanymi uderzeniami z lądu i powietrza oraz skutecznie realizować przyjęty plan obrony. Im więcej dowódca broniącej się dywizji wie o przeciwniku, tym lepiej potrafi wykorzystać wszystkie rodzaje wojsk i środki wsparcia w okresie walki o zapewnienie siłom głównym dogodnych warunków organizacji obrony.

Udział w zerwaniu przygotowań do natarcia

Przechodząc do obrony dywizja zgodnie z planem armii, może brać udział w przedsięwzięciach mających na celu zerwanie natarcia nieprzyjaciela.
Zerwanie natarcia nieprzyjaciela osiąga się stosując szereg przedsięwzięć, do których należą:
- nieprzerwane zwalczanie środków napadu jądrowego i sił głównych nieprzyjaciela w miarę ich wykrywania;
- wykonanie uderzeń ogniowych na nieprzyjaciela szykującego się do natarcia;
- uderzenie częścią sił przed przedni skraj.

Armia swoimi środkami niszczyć będzie npla w rejonach jego ześrodkowania i na dalekich podejściach, natomiast środki ogniowe dywizji włączą się do walki na bliskich podejściach i na rubieży rozwinięcia npla do ataku. Jeżeli warunki pozwolą, to dla osiągnięcia możliwie największego efektu mogą być wykonane naziemne uderzenia jądrowe.
Skuteczność tego rodzaju uderzeń obrazuje następujący przykład:
- jedno naziemne uderzenie jądrowe o mocy g = 30 KT przy szybkości wiatru w głównych warstwach atmosfery V_w = 50 km/godz. powoduje skażenie ok. 280 km^2 terenu o natężeniu prom. około 100 rtg/godz.

Spadek stopnia napromienienia następuje bardzo powoli. Duży obszar skażonego terenu i powolny spadek napromienienia mogą poważnie utrudnić nplowi rozwinięcie, a nawet zmusić go do zaniechania natarcia.

Natarcie npla będzie z reguły poprzedzone ogniowym przygotowaniem. W czasie tym broń jądrowa, artyleria, moździerze oraz lotnictwo winny być gotowe do wykonania ogniowego uderzenia uprzedzającego zwanego inaczej kontrprzygotowaniem, w celu zniszczenia i obezwładnienia środków ogniowych i oddziałów pierwszego rzutu nieprzyjaciela przygotowujących się do natarcia. Historia zna liczne przykłady, kiedy to dobrze zorganizowane i niespodziewanie wykonane kontrprzygotowania artyleryjsko-lotnicze doprowadzały do zerwania natarcia nieprzyjaciela.

Kontrprzygotowanie obejmuje uderzenia bronią jądrową i chemiczną oraz zwykłymi środkami rażenia na główne zgrupowanie nieprzyjaciela, który przygotowuje się do natarcia. Ze składu dywizji udział w kontrprzygotowaniu biorą: oddział rakiet oraz artyleria i czołgi drugiego rzutu /odwodu/, które powinny być uprzednio skrycie wprowadzone na zapasowe lub tymczasowe stanowiska i maksymalnie rozśrodkowane. Czas trwania kontrprzygotowania zależy od liczby i mocy wydzielonej amunicji jądrowej, składu powołanych sił i środków oraz od liczby obiektów nieprzyjaciela, które należy zniszczyć; może wynosić od 10-15 do 30-40 minut.

Kontrprzygotowanie powinno rozpoczynać się niespodziewanie i z takim wyliczeniem, aby uprzedzić nieprzyjaciela w użyciu broni jądrowej oraz wykonaniu ogniowego przygotowania natarcia. Dowódca dywizji ustaliwszy, że siły główne nieprzyjaciela wyruszają w głąb do natarcia, melduje o tym dowódcy armii, udokładnia zadania dla rakiet, artylerii i czołgów uczestniczących w kontrprzygotowaniu i wydaje rozkaz /sygnał/ do otwarcia ognia.

Uderzenia jądrowe i chemiczne oraz ogniem środków klasycznych wykonuje się na główne zgrupowania nieprzyjaciela rozpoczynając od największych odległości. Lotnictwo uczestniczące w kontrprzygotowaniu niszczy obiekty nie porażone przez oddział rakiet i artylerię, a więc przede wszystkim środki napadu jądrowego, artylerię, czołgi w kolumnach marszowych oraz punkty dowodzenia. Jeśli okaże się celowe, to w niektórych wypadkach, zgodnie z decyzją dowódcy armii, po wykonaniu uderzeń rakietowo-lotniczych i ognia artyleryjskiego może być wykonane uderzenie częścią sił dywizji przed przedni skraj obrony w celu rozbicia i zdezorganizowania sił przeciwnika szykujących się do natarcia.

Do wykonania tego zadania w dywizji mogą być użyte pułki pierwszego i drugiego rzutu /odwodu/. Pułk drugiego rzutu /odwodu/ wykonuje uderzenie z marszu z zajmowanego rejonu obrony. Rubież rozwinięcia pułku wyznacza się na wysokości czołowych punktów oporu, a manewr wykonuje on w ugrupowaniu przedbojowym w kolumnach batalionowych. Uwzględniając, że uderzenie przed przedni skraj będzie wykonywane w warunkach

przewagi nieprzyjaciela, należy dążyć do uzyskania czynnika zaskoczenia.

Z chwilą przejścia do ataku oddziały i pododdziały energicznie włamują się w rozbite kontrprzygotowaniem ugrupowanie bojowe nieprzyjaciela i niszczą je. W razie powodzenia uderzenie mpżna rozwijać wszystkimi siłami dywizji. Zdobyte dogodne rubieże terenowe natychmiast po opanowaniu umacnia się.

Jeżeli chodzi o głębokość uderzenia przed przedni skraj, to zależy ona od stopnia obezwładnienia npla bronią jądrową, zasięgu ognia wspierającej artylerii, a także położenia wygodnej do obrony rubieży, po opanowaniu której pułk mógłby skutecznie się bronić. Z reguły bowiem pułk wykonujący uderzenie przed przedni skraj pozostaje w pierwszym rzucie.

W wielu wypadkach uderzenia przed przedni skraj obrony wykonywane będą większymi siłami na kilku kierunkach. Organizatorem tego uderzenia będzie armia, a udział w nim może wziąć dywizja drugiego rzutu armii oraz część sił dywizji pierwszego rzutu.

Siły te po zerwaniu natarcia npla mogą stworzyć nowy front obronny lub w bardziej sprzyjających warunkach podjąć działania zaczepne. W niektórych bowiem wypadkach po zerwaniu natarcia nieprzyjaciela, mogą powstać warunki do przejścia broniących się wojsk do natarcia.

Nie należy oczekiwać, że działanie w celu zerwania natarcia npla będzie regułą, gdyż w wypadku użycia przez npla na danym kierunku dużej ilości środków jądrowych, broniący się może nie dysponować już dostateczną ilością sił do wykonania tych przedsięwzięć. Również w wypadku nieposiadania odpowiedniej ilości środków BMR wojska zamiast zapobiegać zmuszone zostaną do odpierania natarcia nieprzyjaciela. A więc występowanie tego okresu jest warunkowe.

ab b/ Walka o utrzymanie rejonów obrony czołowych batalionów pułków pierwszego rzutu

W miarę zbliżania się nieprzyjaciela do przedniego skraju obrony walkę podejmują pułki pierwszego rzutu dywizji. Artyleria pułku wykonuje ogień na rozwijające się do natarcia kolumny npla, a środki przeciwpancerne niszczą atakujące czołgi.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela ataku wykonuje się powtórne uderzenia jądrowe i chemiczne na wojska pierwszego i drugiego rzutu oraz odwody. Ogień doprowadza się do najwyższego natężenia. Główną masę ognia ześrodkowuje się na czołgach i transporterach nieprzyjaciela. Lotnictwo obezwładnia i niszczy nowo wykryte środki napadu jądrowego, wykonuje uderzenia na drugie rzuty /odwody/, artylerię i punkty dowodzenia.
Próbom nieprzyjaciela przeniesienia wysiłku na inny kierunek dowódca dywizji przeciwstawia szybki manewr ogniem, siłami i środkami z odcinków, gdzie ataki zostały odparte oraz z głębi obrony

Podczas odpierania ataku w nocy artyleria i lotnictwo, w celu zwiększenia skuteczności ognia oświetlają teren przed przednim skrajem obrony. Najdokładniej trzeba oświetlić pierwszy atakujący rzut, a następnie okresowo rejony stanowisk rakiet i artylerii oraz podchodzące odwody nieprzyjaciela. Atak odpiera się niespodziewanym ogniem wszystkich środków. Broniąc zasadniczych kierunków, pułki pierwszego rzutu skupiają wysiłki na utrzymaniu najważniejszych rejonów obrony, ograniczających swobodę ruchów npla i zamykają drogi w głąb obrony. Taktycznie ważne czołowe rejony obrony stanowią punkty odparcia dla kontrataków i winny być utrzymywane nawet w okrążeniu.
Należy dążyć, aby nieprzyjaciela w walce z batalionami pierwszego rzutu rozwinął jak najwięcej sił i tracił tempo natarcia. Wszędzie tam, gdzie npl będzie usiłował obejść punkty oporu czołowych batalionów, winien być niszczony ogniem artylerii i kontratakami drugich rzutów i odwodów pułków.

Atak sił nieprzyjaciela na czołowe rejony obrony będzie poprzedzony uderzeniami wszystkich środków ogniowych oraz lotnictwa przy szerokim stosowaniu napalmu, pocisków i bomb z ładunkami kulkowymi, a głębiej również i uderzeniami broni jądrowej. W tych warunkach manewr pododdziałami na zagrożone kierunki będzie bardzo utrudniony, a często wręcz niemożliwy. Wyłania się tu wiele problemów godnych szerszego rozpatrzenia. Jednym z nich jest celowość wyprowadzenia żołnierzy z transporterów opancerzonych w warunkach braku rozbudowy inżynieryjnej punktów oporu i rejonów obrony wobec oddziaływania przez npla w/w środkami rażenia, a zwłaszcza napalmem. Czy nie lepiej pozostawić siłę żywą w transporterach opancerzonych dających znaczną osłonę, a jednocześnie będących silnym punktem ogniowym gotowym w każdej chwili do manewru?.
Również prace nad inżynieryjną rozbudową rejonów obrony winny uwzględniać osłonę siły żywej przed nowymi środkami rażenia, chociażby w oparciu o ostatnie doświadczenia wojny wietnamskiej i agresji izraelskiej na kraje arabskie.

Jednocześnie z atakiem od czoła nieprzyjaciel będzie dążył do sparaliżowania manewru obrony przy pomocy desantów powietrznych. Można więc mówić obecnie o lądowo-powietrznym uderzeniu nieprzyjaciela na broniące się wojska.

Desant taktyczny będzie z reguły wykonywany przy pomocy śmigłowców. Niski pułap lotu i krótki czas przelotu uniemożliwiają w zasadzie zwalczanie go przy pomocy środków rakietowych i lotnictwa. Stąd głównym środkiem zniszczenia desantu powietrznego będzie artyleria przeciwlotnicza oraz wszystka broń maszynowa oddziałów znajdujących się na trasie przelotu desantu. Doświadczenia w Korei, Algierze, a ostatnio w Wietnamie wskazują na dużą skuteczność ognia broni maszynowej przy zwalczaniu celów powietrznych na niskich pułapach.
Wysadzone desanty powietrzne nieprzyjaciela i jego grupy /oddziały/ rozpoznawczo-dywersyjne niszczy się natychmiast siłami i środkami drugiego rzutu /odwodu/, a nawet przy pomocy pododdziałów tyłowych. Działania wydzielonych do walki z desantem oddziałów powinny być szybkie i energiczne.
Do rejonów, na które nieprzyjaciel wykonał uderzenia jądrowe wysyła się patrole rozpoznania skażeń, a powstałe wyłomy w ugrupowaniu obronnym zamyka się odwodami specjalnymi lub

częścią sił drugiego rzutu odwodu ogólnego oraz ogniem artylerii. Jednocześnie odtwarza się naruszone dowodzenie, współdziałanie i system ognia, szczególnie przeciwpancernego.

Jeżeli na oddział pierwszego rzutu dywizji zostało wykonane naziemne uderzenie jądrowe, a oddział ten nie dysponował dostarczenie rozbudowanym systemem ukryć, to gdy sytuacja pozwala można go wyprowadzić z rejonu skażonego na obronę odcinków domniego przyległych, by zmusić npla do pokonania strefy skażeń i poniesienia strat. Przy masowym użyciu przez nieprzyjaciela broni jądrowej nie wykluczony jest wypadek, że pułki pierwszego rzutu poniosą poważne straty i nie będą mogły stawiać skutecznego oporu. Celowe wówczas wydaje się przeniesienie wysiłku walki obronnej w głąb obrony. Pułki drugiego rzutu przejdą wówczas do obrony ważnych taktycznie rejonów w głębi obrony, a czołowe pułki mogą być wycofane do odwodu dywizji.

ad c/ Walka w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który się włamał w głąb obrony.

Można przyjąć za regułę, że na kierunkach wykonania uderzeń jądrowych nieprzyjacielowi uda się wtargnąć w głąb obrony. Chodzi jednak o to, ażeby zawsze i wszędzie natrafiał on na zorganizowany opór oraz aby zachowana została zdolność niszczenia go w głębi. Przenikający w głąb obrony npl powinien być osaczany ze wszystkich stron. Współczesna obrona - to połączenie manewru z utrzymaniem taktycznie ważnych rejonów przez pododdziały walczące nawet w okrążeniu. Walka ich sprawia, że npl ma ograniczone możliwości pokonywania obrony w wysokim tempie i zmuszony jest wprowadzać świeże siły i zagęszczać swoje ugrupowanie tworząc w ten sposób opłacalne cele dla broni jądrowej.

Na skanalizowane siły przeciwnika dowódca dywizji wykonuje uderzenia jądrowe oraz zmasowany ogień artylerii, a następnie kontratak siłami drugiego rzutu. Na innych odcinkach wzmacnia się obronę pułków pierwszego rzutu odwodami specjalnymi /OPpanc, OZap/ lub skierowuje część sił z odcinków niezagrożonych. Niekiedy jednak w zależności od siły nieprzyjaciela,

stopnia obezwładnienia go uderzeniami jądrowymi oraz przewagi lotnictwa, manewr odwodami będzie utrudniony, a nawet niemożliwy. W wypadku nieposiadania dostatecznej ilości środków ogniowych /w tym BMR/ oraz przewagi npla w powietrzu i na lądzie, celowe wydaje się wykorzystanie drugich rzutów i odwodów do odparcia natarcia przeciwnika z miejsca.

Ogólnie należy stwierdzić, że kontrataki w obronie dają pożądane rezultaty wówczas, gdy istnieją realne warunki ich powodzenia. Zgubne natomiast są kontrataki wykonywane za "wszelką cenę" bez żadnych realnych szans. Wydaje się przy tym, że w sytuacji zdecydowanej przewagi z powietrza lotnictwa nieprzyjaciela możliwe są jedynie kontrataki małymi grupami z różnych kierunków.

Wykonanie dostatecznie silnych uderzeń jądrowych na główne zgrupowania nieprzyjaciela oraz pomyślna sytuacja powietrzna daje możność wykonania kontrataku wprost z marszu i z różnych kierunków jednocześnie. W kontrataku drugiego rzutu dywizji może wziąć udział część sił pułków pierwszego rzutu. Należy dążyć, aby kontratak dywizji był wykonany na kierunkach zbieżnych z kontratakiem pułku pierwszego rzutu.

Ilość sił wydzielonych do wykonania kontrataku, jak i stopień ich koncentracji na rubieży rozwinięcia zależy od ilości i mocy ładunków jądrowych, jakie wydziela się do obezwładnienia npla, który wtargnął w głąb obrony.

W zależności od tego jak wzrasta udział broni jądrowej, zmniejsza się ilość sił i stopień ześrodkowania wojsk w kontrataku. Tak więc kontratak dywizji w zależności od celu może być wykonywany częścią lub całością sił drugiego rzutu. Przy małym udziale broni jądrowej kontratak powinien być wykonany całością drugiego rzutu /odwodu/ w najczulsze miejsce nacierającego przeciwnika na stosunkowo wąskim odcinku, tworząc w ten sposób dostateczną przewagę na danym kierunku. Kontratak powinien być wykonany z rozwinięciem wojsk z marszu. Manewr wojsk na rubieży rozwinięcia do kontrataku wykonuje się w ugrupowaniu przebojowym 3-5 km jedna kolumna od drugiej. Koncentracja sił następuje w czasie nawiązywania styczności z nieprzyjacielem.

Podejmując decyzję o wykonaniu kontrataku dowódca dywizji określa:

- kierunek /kierunki/ kontrataku;
- obiekty i cele uderzeń dla dywizjonu rakiet taktycznych, artylerii i moździerzy;
- siły i środki wydzielone do kontrataku;
- rubież rozwinięcia;
- zadanie bliższe;
- czas wyjścia z rejonu ześrodkowania i czas wykonania kontrataku;
- zadania dla pułków pierwszego rzutu i odwodów w okresie wykonania kontrataku.

Sukces kontrataku zależy od uzyskania zaskoczenia i szybkości działania. Aby osiągnąć zaskoczenie, manewr wojsk na kierunek zamierzonego kontrataku powinien być wykonywany szybko i skrycie. Po rozpoczęciu kontrataku sprawą zasadniczą jest zachowanie wysokiego tempa natarcia przez kontratakujące wojska oraz stałe oddziaływanie ogniowe w celu odizolowania związanych sił przeciwnika od pomocy z zewnątrz. Pierwsze rzuty kontratakujących oddziałów powinny wykorzystywać luki w ugrupowaniu npla i dążyć do jak najszybszego opanowania określonych zadaniem rejonów. Należy więc dążyć do tego, aby tempo natarcia kontratakujących wojsk nie było mniejsze jak w normalnych działaniach zaczepnych. Do czasu wykonania zadania przez kontratakujące odwody /drugi rzut/ dywizji natarcie npla na innych kierunkach powstrzymywane będzie ograniczonymi siłami.

Po wykonaniu zadania kontratakujące oddziały umacniają się w opanowanych rejonach przygotowując się do odparcia ponownych ataków nieprzyjaciela. Dowódca i sztab dywizji organizują współdziałanie i wyprowadzają z walki pododdziały, które utraciły czasowo zdolność bojową oraz odtwarzają odwody.

Sytuacja może się rozwijać i tak, że mimo wykonywanych kontrataków nie uda się dywizji załamać natarcia nieprzyjaciela. Wtedy dywizja prowadząc obronę na kolejnych rubieżach hamuje tempo natarcia npla, zadaje mu poważne straty i uniemożliwia przejście do pościgu, stwarzając przez to warunki do wykonywania przeciwuderzenia przez odwody armii.

Wyjście przeciwuderzenia odwodów armijnych na kierunku broniącej się dywizji, zobowiązuje ją do aktywnego zaangażowania wszystkich zdolnych do walki sił. Każde z powodzeniem wykonane przeciwuderzenie zapoczątkuje we współczesnych warunkach przejścia do działań zaczepnych.

2. Właściwości walki obronnej w warunkach niestosowania BMR

- W warunkach niestosowania broni masowego rażenia oczywiste staje się, że decydującą rolę w działaniach odegrają uderzenia wojsk wykorzystujących ogień wszystkich klasycznych środków rażenia, a lotnictwo, artyleria i desanty będą stanowiły "najdłuższe ramię" oddziaływania na przeciwnika. Gdy potężna moc broni jądrowej nie odgrywa roli na polu walki, następuje przewartościowanie zasadniczych wskaźników możliwości prowadzenia działań, w tym i obronnych. O możliwościach rozegrania walki obronnej przez związek taktyczny w większym stopniu decydować będą takie czynniki, jak: stosunek sił i środków w poszczególnych okresach obrony, właściwości terenu i stopień ich wykorzystania, sytuacja powietrzna itp. Dlatego też w poszczególnych okresach walki obronnej zaznaczą się pewne różnice w interpretacji zagadnień rozpatrywanych w poprzednim rozdziale.

Poprzednio wyodrębniono pierwszy okres działań obronnych, w którym broniący dążył do udaremnienia lub tylko osłabienia natarcia nieprzyjaciela dla zapewnienia siłom głównym dywizji dogodnych warunków organizacji obrony. Całkowite zerwanie natarcia przeważających sił przeciwnika w warunkach atomowego pola walki jest możliwe i realne, ponieważ zależy tylko od ilości środków jądrowych jakimi dysponuje dywizja i szczebel nadrzędny oraz od sposobu i czasu ich wykorzystania. Natomiast w warunkach niestosowania broni masowego rażenia dywizja broniąca się, a więc słabsza od działającego zaczepnie przeciwnika takich możliwości - bez odpowiedniego zaangażowania się armii - w większości wypadków mieć nie będzie.

Natomiast zawsze przed starciem się z zasadniczymi siłami przeciwnika dywizja powinna dążyć do maksymalnego opóźnienia ich podejścia, zadania im strat przed przednim skrajem w celu osłabienia siły uderzenia nieprzyjaciela oraz - niedopuszczenia do jednoczesnego uderzenia jego głównych sił. Dla wykonania

tego zadania dowódca dywizji może wykorzystać większość przydzielonego lotnictwa oraz ogień artylerii już od maksymalnego jej zasięgu. Jeżeli istnieją możliwości, to wydzielenie części sił do działań na przedpolu może przynieść wspaniałe rezultaty, zwłaszcza gdy zyskanie czasu na umożliwienie siłom głównym dywizji dogodnych warunków organizacji obrony ma decydujące znaczenie. Najbardziej sposobnym do wykonania takiego zadania jest pułk czołgów wsparty częścią artylerii z wysuniętych stanowisk ogniowych.

W okresie walki o przedni skraj szczególnie narażone na ogień lotnictwa i artylerii nieprzyjaciela będą pułki pierwszorzutowe, a utrzymanie czołowych rejonów obrony będzie uzależnione od ich odporności na ogień nieprzyjaciela oraz siły i elastyczności własnego systemu ognia. Uderzenie wojsk przeciwnika na przedni skraj obrony będzie z reguły rozpoczynać się potężną nawałą jego klasycznych środków ogniowych i lotnictwa. Dlatego jeżeli istnieją warunki, należy dążyć do uprzedzenia ogniowego nieprzyjaciela przez wykonanie artyleryjsko-lotniczego kontrprzygotowania. W warunkach niestosowania broni masowego rażenia artyleryjsko-lotnicze kontrprzygotowanie ma mniejsze szanse zerwania natarcia nieprzyjaciela niż w warunkach działań jądrowych. Ma jednak realne warunki zdezorganizowania natarcia przeciwnika na określonym kierunku, a przede wszystkim zniszczenia i obezwładnienia części jego artylerii i moździerzy, przez których wyeliminowanie zmniejszy się przewaga ogniowa nieprzyjaciela w okresie ataku na przedni skraj. Ponieważ przeciwnik główną moc swojego uderzenia skieruje w tych warunkach na przełamanie oporu czołowych rejonów obrony, dlatego w większości wypadków zajdzie potrzeba wydzielenia do pierwszego rzutu głównych sił i środków dywizji. Oczywiście zależeć to będzie każdorazowo od celu walki obronnej. Jednak wydaje się, że w warunkach niestosowania BMR walka o utrzymanie czołowych rejonów obrony dywizji nabiera znacznie większego znaczenia niż w działaniach z użyciem broni jądrowej. Dlatego temu okresowi walki obronnej dowódca i sztab dywizji winni poświęcić szczególnie dużo uwagi.

Wiąże się z tym problemy przyjęcia odpowiedniego ugrupowania bojowego i struktury obrony, w której przyjmowanie tak znacznych luk w ugrupowaniu jest w tych warunkach problematyczne, a zwłaszcza, gdy ideą walki jest skupienie głównego wysiłku na utrzymaniu przedniego skraju obrony.

Ponieważ nieprzyjaciel będzie wybierał kierunki głównego uderzenia wykorzystując czułe miejsca w obronie dywizji, dlatego duże znaczenie posiada manewr ogniem i siłami na zagrożone kierunki. Ma to duże znaczenie również dla następnego okresu, tj. walki w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który się włamał w głąb obrony. Wydaje się bowiem, że rozmieszczenie odwodów i drugich rzutów w obronie dywizji prowadzonej w warunkach niestosowania BMR powinno być inne niż w warunkach jej stosowania. Przede wszystkim rozmieszczenie w obronie drugiego rzutu lub odwodu powinno być ściśle uzależnione od właściwości terenu, a mianowicie od kolejnej dogodnej rubieży obrony, która powinna być przygotowana do obsadzenia. Ponadto drugi rzut powinien być rozmieszczony w kilku rejonach na kierunkach zagrożenia i możliwie niezbyt daleko za czołowymi rejonami obrony.

Trzeba bowiem pamiętać, że kontrataki wykonywane przez drugie rzuty i odwody będą wspierane tylko klasycznymi środkami, co rzutuje na głębokość ich zadań. Ponadto wobec możliwości zagrożenia włamaniem się nieprzyjaciela na różnych kierunkach, posiadanie drugiego rzutu rozmieszczonego częściami w kilku rejonach umożliwia szybką interwencję najbliżej położonymi siłami oraz możliwość koncentrycznego uderzenia pozostałymi siłami na najgroźniejszym kierunku. W rozdziale tym zostały poruszone tylko niektóre zagadnienia prowadzenia walki obronnej w warunkach niestosowania broni masowego rażenia. Jednak ze względu na ważność problematyki, należy w dalszych studiach oraz w praktyce wypracowywać najlepsze formy i sposoby prowadzenia obrony przez dywizję wtedy, gdy musi ona przeciwstawiać się przeważającym siłom nieprzyjaciela uderzającym z lądu i powietrza dysponując tylko klasycznymi środkami walki.

Odbito 120 egz.

Egz.nr 1-120 bibl.tajna
Wyk.płk WALCZAK, ppłk LASZCZYK
Druk.K.L. Nr.ks.095/0203/WW Ko...

